

Pühad inimesed - meie eestpalujad

Eesti Õigeusu Noorte Liit
2007

Sisukord

- 3 Eessõna
- 4 Koostajalt
- 5 Pühad Joakim ja Anna
- 7 Püha Jumalasünnitaja Neitsi Maarja
- 10 Püha evangelist Johannes
- 12 Püha evangelist Luukas
- 14 Püha evangelist Matteus
- 16 Püha evangelist Markus
- 18 Püha Ristija Johannes
- 21 Püha apostel Peetrus
- 23 Püha apostel Paulus
- 25 Püha suurmärter Katariina
- 28 Püha apostlisarnane Maarja Magdaleena
- 31 Püha Nikolaus
- 34 Püha Saarovi Serafim
- 37 Püha preestermärter Issidor ja tema kaaskannatajad
- 40 Püha märterpiiskop Platon ja pühad preestermärtrid Mihhail ja Nikolai
- 45 Püha Saatse Vassili ja tema kaaskannataja Stefan
- 48 Palveteenistus pühale inimesele

Essõna

Ma olen äärmiselt rõõmus selle uue raamatu üle, mis on välja tulnud meie Noorte Liidu eestvõtmisel. Ma olen rõõmus, sest see eestikeelne raamat aitab meil paremini tundma õppida meie usukogemust kohaloleku ja osalemise kaudu Kiriku liturgial. Ma olen rõõmus, sest see raamat on mõeldud eeskätt meie koguduste noorematele põlvkondadele. Nagu on hästi ütelnud Egina püha Nektarios, osaleda religioonis omamata sellest piisavaid teadmisi „viib ebausku”.

Polegi vaja eraldi rõhutada, et pühakutel on õigeusklike kristlaste jumalateenistuses ja vaimulikus elus keskne koht. Nad on tõelised Kristuse sõbrad. Nad on saanud oma usu ja aktiivse armastusega Püha Vaimu kojaks; nad kostavad meie eest ja on meie kaitsjad taevas; nad toovad meid lähemale Sellele, kes on Jumala ja inimeste ainus vahendaja, Jeesusele Kristusele (1 Tm 2,5).

Tõeline pühak, kes on saanud Kristuse vaimu ja keda juhib Püha Vaim, tundub meile oma mõtlemises ja käitumises vahel kättesaamatu ja mõistetamatu. Ometi pole ka pühak vaba kergetest pattudest, füüsilisest unest, söömisvajadusest, ihulikest haigustest. Ta ei kannu ka kõiki Jumala ande. Seega oleks ekslik arvata, et eri pühakute pealiskaudse matkimisega võib saada täiuslikuks nagu nemad.

Sest kõige tähtsam ja olemuslikum asub hoopis teisel tasandil.

Kergete pattude ja füüsiliste ihade tasandil erineb pühak mittepühakust selle poolest, **kuidas ta pattude ja ihadega tegeleb**, ja see tegelemisviis on alati kooskõlas Püha Vaimu nõuannete ja Jumala tahtega. Seepärast on pühakute elust saadav õpetus just nimelt selline: kedagi pühakuks tunnistada ja kuulutada tähendab eeskätt pidulikult kinnitada, et tema olemis- ja elamisviis on **lõplikult talletatud Kiriku enda elu ametliku aktina**. See on sügavam õpetus, mille pühakud meile annavad. Ma julgeksin siinkohal lisada veel, et ainus, mille juurde me peame kindlaks jääma, on anda kõik Jumalale täielikus tänulikkuses ja absoluutses kuulekuses tema jumalikele

käskudele. Kõik viimseni...

Kui me siis pöördume palvete ja lauludega pühaku poole alandliku sooviga lasta tal meid kasvatada, anname endale erakordse võimaluse hingata hoopis teistsugust õhku, Jumala Vaimu: see on hingus, mille varal pühak hingab evangeeliumi kõige täielikumas ja ehtsamas kogemuses.

Olgu see kogumik meile **vägevaks vaimulikuks tsunamiks**, mis mingil hetkel meie ellu sekkub ja meid tervendab, nii et me vaatame üle ja hindame põhjalikult uuesti oma eesmärgid, millel tuginevad kõik meie teod ja kohustused.

Tallinnas, 29. juunil 2007,
pühade apostlite Peetruse ja Pauluse mälestuspäeval,

✠ STEFANUS
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Koostajalt

Käesolev väike pühakuteraamat on esimene katse üle mitme aastakümne välja anda pühakute elulugusid.

Teadaolevalt ilmus viimati tsaariajal terve sari väikeses formaadis raamatukesi pealkirjaga „Lühikesed jutustamised püha inimeste elust“ (1886–1889). Esimese Eesti Vabariigi ajal ilmus vaid üksikute pühakute elulugusid ja sedagi ajakirjades.

Sellesse raamatukesse on kokku kogutud kõige tuntumate ja Ees-timaal armastatud pühade inimeste elulood koos ikoonide ja troparitega. Tropari juurde on märgitud püha inimese mälestuspäev ja lauluviis, millel troparit laulda. Vastava lauluviisi leiad trükisest „Õigeusu kiriku laulud“.

Raamatukese lõpus on ära toodud palveteenistuse kord, mida kasutame pühadele peetaval palvusel.

Preester Jüri Ilves

Pühad Issanda esivanemad

Joakim ja Anna

Mälestuspäev 9. september

Jumalaema, Neitsi Maarja vanemad olid õiglased Joakim ja Anna. Neid kutsutakse ka Issanda esivanemateks. Joakim põlvnes kuningas Taavetist, kelle soost pidi Jumala töotuse kohaselt sündima Maaailma Lunastaja, meie Issand Jeesus Kristus.

Joakim ja Anna olid jumalakartlikud ja armulised inimesed. Nad ja gasid armuande vaestele ja elasid Jumala seaduste kohaselt. Seepärast Jumal armastaski neid ja valis Anna oma Ainusündinud Poja ema sünnitajaks.

Joakim ja Anna olid juba eakad, kuid neil polnud lapsi ja nad olid selle üle väga kurvad. Ükskord suurel pühäl oli Joakim templis ja ohverdas Jumalale. Siis hakkasid preestrid teda tänitama, süüdistades teda pattudes ja ütlesid, et ta pole vääriline ohverdama Jumalale, sest Jumal ei ole talle andnud lapsi. Murelikult lahkus Joakim templist ja läks üksildasse paika, kus tema kari oli söömas. Seal palus ta härdalt nuttes Jumalat. Lõpetanud palvetamise, andis ta sealsamas lubaduse paastuda 40 päeva kõrbes. „Olgu pisarad mulle toiduks ja kõrb koduks seni, kuni Issand, Iisraeli Jumal, osutab mulle armu.”

Samal ajal sai Anna kuulda sellest, mis templis oli toimunud. Kui Joakimit ei tulnud koju, hakkas ta kibedasti nutma.

Kord murelikult aias istudes nägi Anna oksal linnupesa, pojad sees. Ta hüüdis suures kurvastuses: „Nähtavasti olen suurim patune, sest Jumal ei ole mulle andnud emaõnne. Kõik hellitavad lapsi, aga mina ei saa sellest rõõmust osa.” Nuttes hakkas ta palvetama. Ühtäkki ilmus talle ingel ja ütles: „Anna, sinu palveid on kuulda võetud, Jumal on näinud sinu pisaraid. Sa sünnitad selle, kelle kaudu saavad kõik sugukonnad maa peal õnnistuse osaliseks. Pane talle nimeks Maarja.”

Samal ajal ilmus ingel kõrbes ka Joakimile: „Joakim, Jumal on kuulnud sinu palveid. Naine sünnitab tütre ja tema sünni üle rõõmustab kogu maailm.” Hämmastunult tänas Joakim Jumalat ja läks tagasi Jeruusalem. Templis kohtas ta naist, kes rääkis talle oma nägemusest. Jumalat ülistades läksid nad oma koju.

Mälestuspäev 26. juuli, tropar 4. viisil

Oh jumaliku tarkusega ehitud Anna, / sina kandsid oma ihus Elu Sünnitajat, / puhast Jumalaema. / Seepärast läksid sa, õnnis, nüüd rõõmuga taevasele pärismaale, / kus on hõiskajate hiilgav eluase. // ja palud eksimuste andeksandmist neile, kes sind armastusega austavad.

Nii sündis neile tütar, kes sai nimeks Maarja. Vanemad kasvatasid oma tütart armastuses ja meenutasid alati ingli sõnu. Kui Maarja sai kolmeaastaseks, viisid vanemad ta templisse ja pühitsesid Jumalale.

Joakim suri 80-aastaselt. Anna lahkus leseks jäädes Naatsaretist ja asus elama tütre juurde Jeruusalemma. Ta suri eakana, kaks aastat pärast oma mehe surma.

Kõigepüham Jumalasünnitaja

Neitsi Maarja

Sünnipäev 8. september

Jumalariigis ei ela mitte ainult inglid. Jeesus Kristus, olles maa peal olnud Inimese Pojana, „läks pärast ülestõusmist üles taevasse ja istub Isa paremal käel” – nõnda tunnistab Nikaia usutunnistus. Kõigepuhtama, kõigepühamma Ema, kellelt Ta sai maise keha, võttis Ta üles taevasse.

Kirik ülistab Neitsi Maarjat „ülemaks kui keerubid ja palju auksamaks kui seeravid” hoolimata sellest, et ta oli kõigest tavaline inimene. Kuid kui Jumal „on vaadanud oma ümmardaja alanduse peale, nüüdsest peale kiidavad teda õndsaks kõik sugupõlved” (Lk 1:48).

Kolmas üleilmne kirikukogu Efesoses aastal 431 andis temale nime Jumalasünnitaja. Jumal tahtis tema kaudu sündida nähtava inimesena. Nõnda on ta mitte ainult Jeesuse ema, vaid kõikide usklike, kogu loodu ema, olles meile tähtsaimaks kaitsjaks ning eestpalvetajaks Poja ees.

Täiusliku armastuse emana on ta ise Armastus. Juhatades kristlasi, kes teda palves meenutavad, aitab Jumalaema nüüdki kõiki usklikke vastu võtta Lunastaja armu ja õnnistust.

Oktoobri 1. päeval pühitseb meie kirik Jumalasünnitaja kaitsmise püha. See püha meenutab meile, kuidas umbes tuhat aastat tagasi nägid Konstantinoopoli Blaherna kiriku palvetajad Jumalaema palvetamas sinna kogunenud inimeste eest. Pärast seda sündmust pääses Konstantinoopol imepäraselt ründajate piiramisest.

Õigeusu kirikuaasta esimeseks pühaks on Neitsi Maarja sündimise

püha 8. septembril. Järgneb Jumalasünnitaja kaitsmise püha 1. oktoobril; 21. novembril tähistame tema templisseviimise, 25. märtsil rõõmukuulutamise püha. Kirikuaasta lõpeb Jumalasünnitaja uinumise pühaga 15. augustil. Nagu näeme, on pühade tsükkel läbi põimitud ja raamitud Jumalasünnitajaga seotud sündmustega. Tema püha ligiolek on tuntav kõigis kiriklikes pühades ja toimingutes.

Nõnda pöördume palvetes Jumalaema poole:

Kõigepüham Jumalasünnitaja, päästa meid!

On kohus tõesti õndsaks kiita sind, Jumalasünnitaja, sind, ikka õnnistatud, laitmatut ja meie Jumala Ema, kes sa ülem oled kui keerubid ja palju ausam kui seeravid, kes sa puhtaks neitsiks jäädes Jumal-Sõna ilmale tõid, sind, tõelist Jumalasünnitajat austame meie.

Jumalaema Neitsi, rõõmusta, Maarja, kes sa oled armu saanud. Issand olgu sinuga, õnnistatud oled sina naiste seas ja õnnistatud on sinu ihuvili, sest sina oled ilmale toonud meie hingede Lunastaja.

Jumalasünnitaja, sina oled tõeline viinapuu, kes meile eluvilja kasvatas. Meie palume sind: palu meie eest ühes pühade apostlitega, et meie hinged armu leiaksid.

Jumalasünnitaja sündimise mälestuspäev, 8. september, tropar 4. viisil

Sinu sündimine, Jumalasünnitaja Neitsi, / kuulutas kogu maailmale rõõmu, / sest sinust paistis Õigusepäike, Kristus meie Jumal, / kes needuse tühjaks tegi ja õnnistuse asemele andis, // kes surma ära kaotas ja meile igavese elu kinkis.

Jumalaema uinumise mälestuspäev, 15. august, tropar 1. viisil

Oh Jumalasünnitaja, sünnitamises hoidsid sa neitsipõlve alles / ja pärast surma uinudes ei jätnud sa maailma maha. / Sina, Elu Ema, läksid elu sisse ja oma palvete läbi // päästad sa surmast meie hinged.

Püha apostel ja evangelist

Johannes

Mälestuspäev 26. september

Johannes ja tema vend Jaakobus olid Sebedeuse pojad ning ametilt kalamehed. Kui Jeesus kohtas neid Tibeeria järve rannas kalapüügil, kutsus ta nad kaasa. Nad jätsid oma võrgud ja läksid Jeesusega. Neist sai ajapikku innukad Jumalasõna kuulutajad.

Iseäranis Johannes armastas Jeesust väga. Pühal õhtusöömaajal ja Jeesuse risti juures oli Johannes Jeesuse kõrval. Johannes võttis Neitsi Maarja oma kotta, nagu Jeesus oli seda palunud, ja hoolitses tema eest kuni Maarja surmani. Seejärel sõitis Johannes Väike-Aasiasse, kus ta kuulutas Kristuse õpetust ja tegi palju imetegusid.

Kui keiser kuulis Johannese tegevusest, vangistas ta tema ja tõi Rooma. Seal jootis ta Johannesele mürki, kuid see ei mõjunud pühale mehele. Siis käskis keiser teda keeta kuumas õlis, kuid ka see ei teinud talle vähimatki kahju. Selle peale hakkas rahvas hüüdma: „Suur on ristirahva Jumal!” Seda kuuldes saatis keiser Johannese Patmose saarele asumisele.

Saabudes Patmosele, sai ta tunda palju õnnetusi ja kiusu. Saare elanikud teenisid kurje vaime ja tegelesid nõidusega. Paljud neist kasutasid nõidust kurjasti ja saavutasid seega võimu rahva üle. Need nõiad hakkasid Johannest vihkama, sest ta paljastas nende valed.

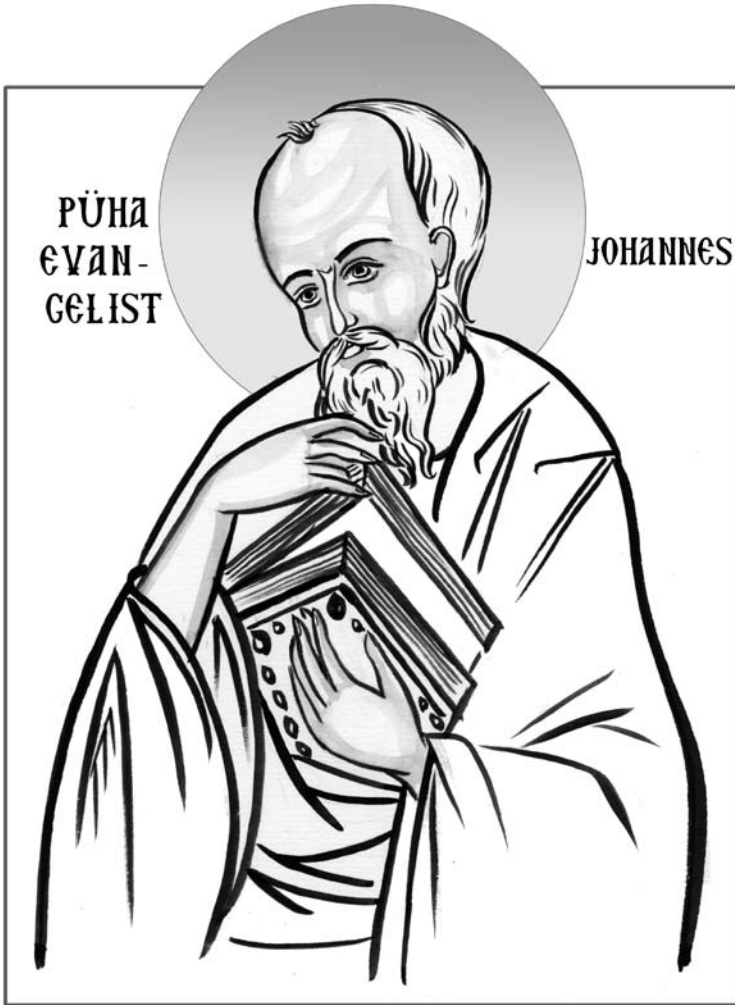
Asumisel säilitas Johannes oma jumaliku rahu ja miski ei saanud teda lahutada Kristusest. Johannes tegi seal mitmeid imetegusid ja ristis palju inimesi ristiusku.

Kristus näitas armastatud õpilasele imelise ilmutuse. Ühel pühapäeval nägi Johannes taevalikus nägemuses kristlaste ja kogu maailma tulevikku. Jumalast juhutatuna kirjutas ta nägemusest raamatu, mida tunneme Johannese Ilmutusraamatuna. Oletatavasti on see kirjutatud aastal 94.

Kui kristlaste tagakiusamine oli lõppenud, naasis Johannes Efesosse, kus ta rõõmuga vastu võeti.

Johannes veetis oma elu lõpuaastad Väike-Aasias, jätkates seal kuulutamistööd.

Juba nendel aegadel hakkasid mitmed lahkusud koguduseelu ek-

Tropar 2. viisil

Oh Kristuse, meie Jumala, armas apostel Johannes,/ tõtta meid, viletsaid inimesi, päästma. / See, kes lubas sul oma rinnale nõjatuda,/ võtab ka vastu su palved, kui sa Tema ette langed./ Sa Jumala Sõna tundja,/ palu Teda, et ta kaotaks paganarahva pimeduse// ning annaks meile rahu ja suurt armu.

sitama. Siis palusid kristlased Johannest, et ta paneks kirja kogu õpetuse, mida ta oli Kristuselt kuulnud.

Johannes võttis kaasa nooruki nimega Prohhorus ja läks kõrgele mäele. Seal paastus ja palvetas ta kolm päeva. Kolmandal päeval hakkas maa värisema ja algas hirmus äike. Prohhorus hakkas kartma, kuid Johannes käskis teda üles kirjutada kõik, mida ta räägib. Pühast Vaimust juhataatuna hakkas Johannes kõnelema: „Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal...”

Johannese evangeelium erineb teistest selle poolest, et toob esile Kolmainu, lunastuse, Jumala Poja lihakssaamise ja Püha õhtusöömaaja salasused. Sellepärast nimetatakse seda evangeeliumi vaimseks ja Johannest Teoloogiks (Jumalasõna tundjaks ja õpetajaks). Oletatavasti on Johannese evangeelium kirja pandud aastal 102.

Apostel Johannes elas väga vanaks. Kui ta tundis surmatundi lähenevat, võttis ta kaasa oma õpilased ja lahkus linnast. Ta käskis kaevata haau, jagas õpilastele viimased õpetused, õnnistas neid, läks hauda ja andis oma hinge Issandale.

Johannes on kirjutanud lisaks Ilmutusraamatule ja evangeeliumile veel kolm kirja usklikkudele (vt Uue Testamendi kirjad).

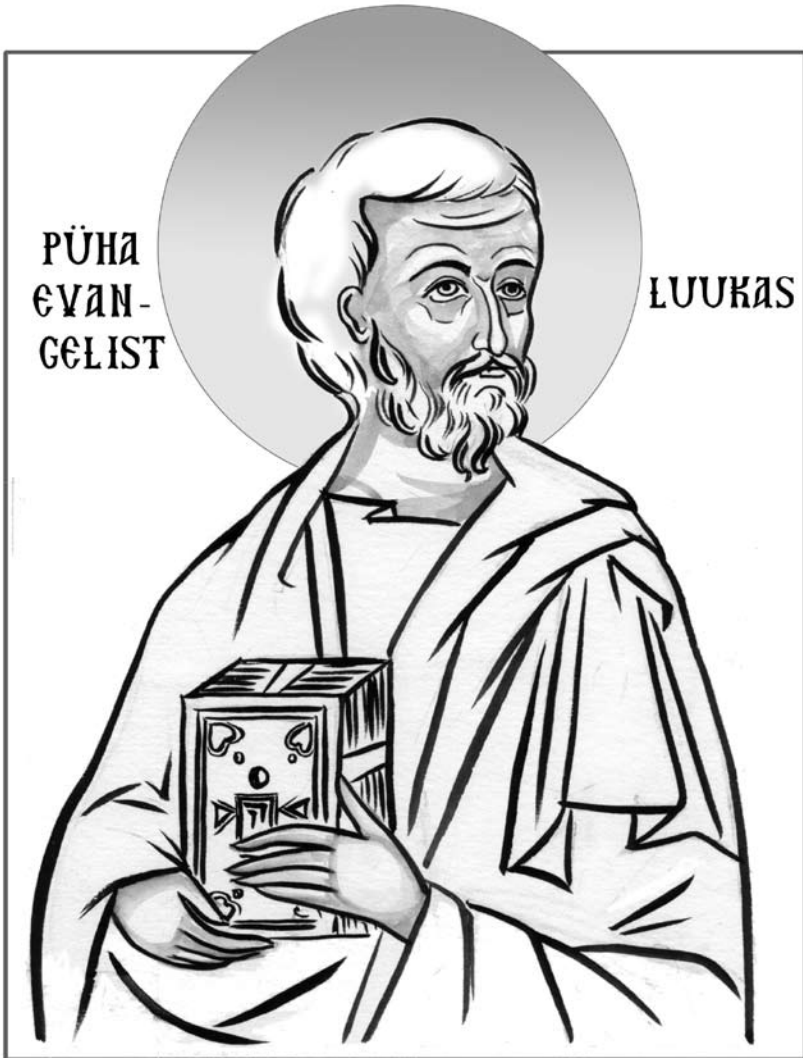
Püha apostel ja evangelist

Luukas

Mälestuspäev 18. oktoober

Kristusel oli lisaks kaheteistkümnele jüngrile veel seitsekümmend apostlit, kelle ta läkitas Jumala Sõna kuulutama. Apostel Luukas kuulus nende 70 apostli hulka.

Pärimuse järgi oli Luukas pärit Antiookiast, kus ta õppis nooruses arstiteadust ja maalikunsti. Ta tuli juhuslikult Jeruusalemma ja kuulis Kristust jutlustamas ning nägi tema imetegusid. Kõik see mõjutas teda sügavalt ja temast sai Kristuse jünger.

Tropar 4. viisil

Oh, püha apostel ja evangelist Luukas / palu armulist Jumalat, // et ta meie hingedele pattude andeksandmist kingiks.

Pärast Kristuse ülestõusmist kõndisid Luukas ja Kleopas Emmause teel ja rääkisid Tema ülestõusmisest. Siis ilmus Kristus neile teekäija kujul ja hakkas neile seletama prohvetite kirjutisi. Kui Ta söi nendega koos õhust, võttis leiva, õnnistas, murdis ja andis jüngritele, nende silmad avanesid ning nad tundsid Tema ära.

Apostlite kuulutamise aegadel liikus apostel Luukas koos apostel Paulusega ja käis temaga Roomas. Luukas jutustab sellest reisist Apostlite tegude raamatus.

Pärimuse järgi läks Luukas Roomast Egiptusesse ja rajas Teeba linna ristiusu koguduse, mis sai tuntuks oma kristlike hüvede poolest. Luukas asutas ka mujal Egiptuses kristlikke kogudusi. Kuulutustöö kõrval tegutses ta ka arstina, ravides nii ihu- kui hingehädasid.

Apostel Luukas on lisaks Apostlite tegude raamatule kirjutanud evangeeliumi, mistõttu teda nimetatakse ka evangelistiks.

Luukas on kirjeldanud evangeeliumis ehk üht kõige tuntumat ja loetumat sündmust, mida igäüks meist teab: „Neil päevil sündis, et keiser Augustus andis käsu kirjutada üles kogu riigi rahvas.” (Lk 2:1)

Luukas on tuntud ka kui esimene ikoonimaalija. Pärimuse järgi on ta maalinud kaks ikooni – ühel on kujutatud Jumalaema Jeesus-lapsega ja teisel Peetrust-Paulust.

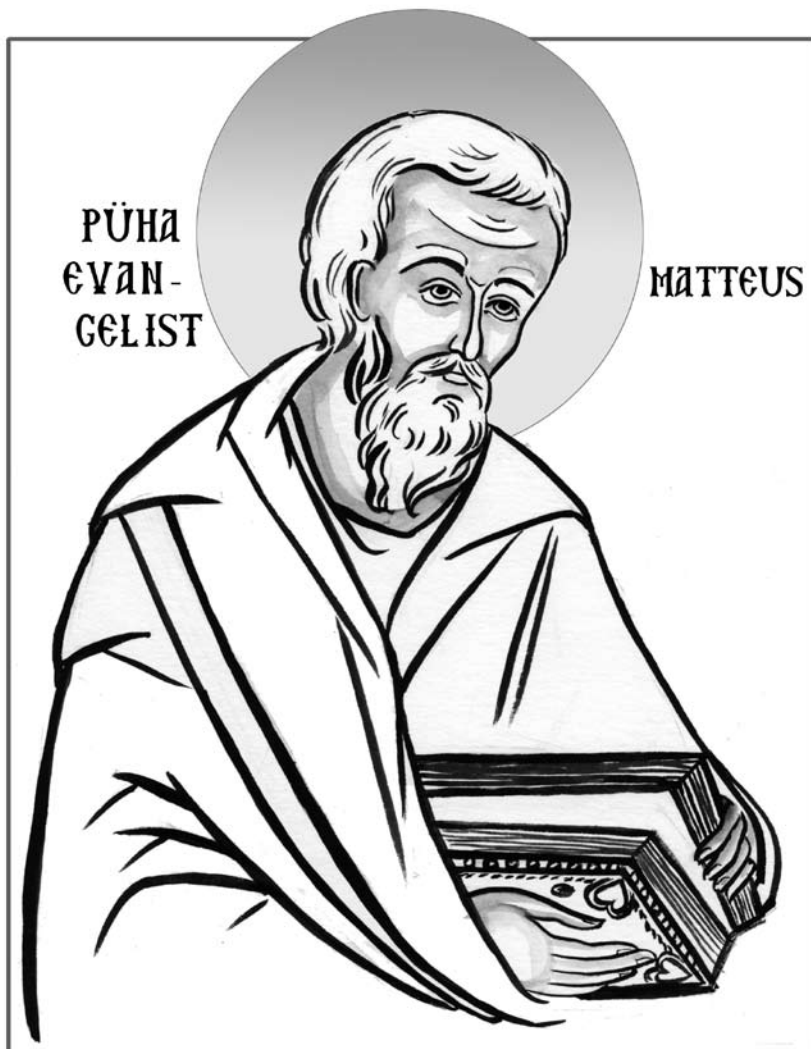
Püha apostel ja evangelist

Matteus

Mälestuspäev 16. november

Evangeeliumis (Mk 2:13-14, Lk 5:27-29) räägitakse, et kord läks Jeesus Tibeeria mere kaldale ja nägi tõlner Leevit (Matteust), kes istus tollihooone juures. Juudid põlgasid tõlnereid, sest tõlnerite ülesandeks oli koguda keisrile makse, tihti olid nad aga rahaahned ja võtsid rohkem makse, kui oli seaduslik, jättes ülejäänud omale.

Ja Jeesus ütles Matteusele: „Järgne mulle!” Jeesus tundis ära, et Matteuse hing on valmis vastu võtma Kristuse õpetust. Rõõmuga järgnes

Tropar 4. viisil

*Oh, püha apostel ja evangelist Matteus / palu armulist Jumalat, // et ta meie hingede-
le pattude andeksandmist kingiks.*

Matteus Jeesuse kutsele ning tegi talle oma kodus suure pidusöögi.

Sellest alates käis Matteus koos Jeesusega ja teda loetakse kaheistkümneme jüngri hulka.

Matteus kirjutas oma evangeeliumi kaheksa aastat pärast Kristuse taevasse minemist. Matteus oli esimene, kes pani kirja Kristuse elu ja tegevused.

Matteuse elust on säilinud väga vähe teavet. Ta oli apostel Jaakobuse, Alfeuse poja vend ja kuulutas Kristuse õpetust mitmel maal, nagu Meedias, Pärsias ja Indias.

Pärimuse järgi teame ühest Matteuse imeteost. Kord tuli ta metsiku rahva sekka. Issand ilmus talle ja andis sauja ning käskis selle maa sisse tungata. Matteus kutsus rahva kokku ja torkas kõigi nähes kepi maa sisse. Kepp kattus lehtedega, õite ning viljadega ja juure seest hakkas voolama allikas. Kõik tunglesid, et juua sellest allikast ja paljud lasksid ennast selles ristida.

Enne kui Matteus suri märtrisurma, juhtus palju imetegusid. Ühel korral kui tagakiusajad tulid teda kinni võtma, pimestas neid Matteuse näost kiirgav imeline valgus. Suures hirmus palusid nad teda anda nägemine tagasi. Tagakiusamiste ajal ei kõrvetanud teda tuli. Kui Matteus andis oma hinge Issandale, leidsid paljud tagakiusajad tee Jumala juurde.

Püha apostel ja evangelist

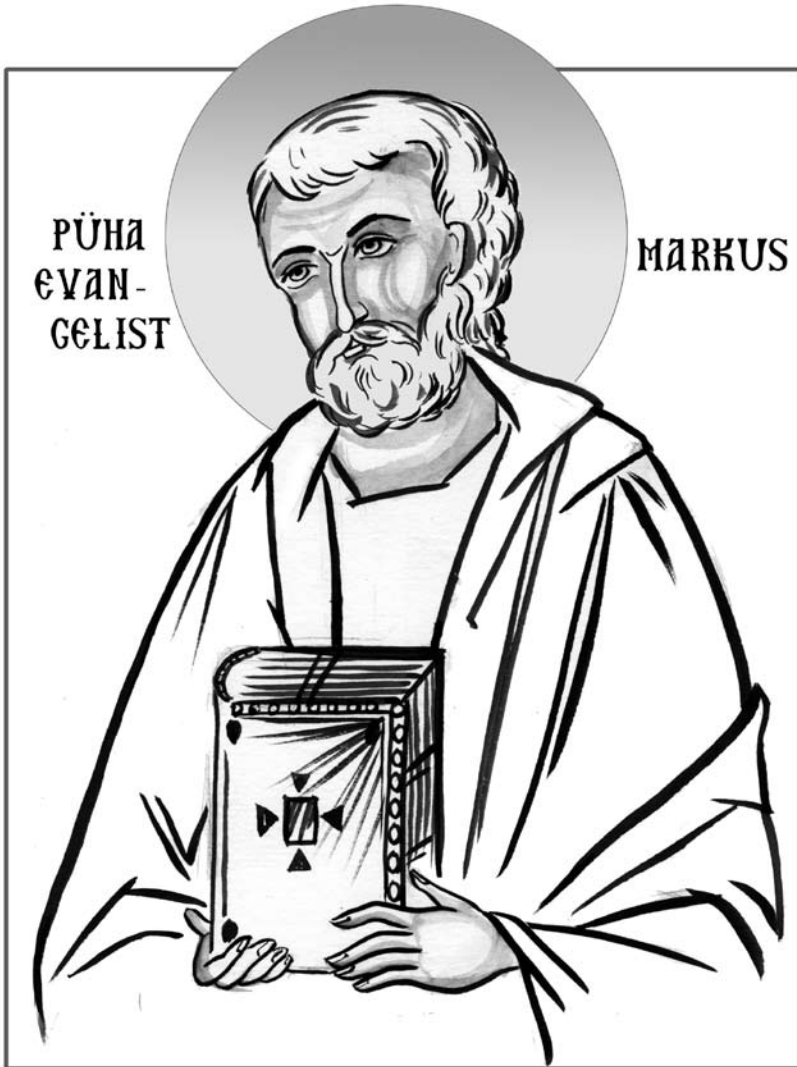
Markus

Mälestuspäev 25. aprill

Evangelist Markus kuulus seitsmekümneme jüngri hulka. Ta oli sünnipäraselt juut ja põlvnes Leevi soost.

Markus elas koos apostel Peetrusega Roomas ja kirjutas seal oma evangeeliumi 12 aastat pärast Kristuse taevasse minemist.

Markus kirjeldab evangeeliumis täpselt, kuidas Peetrus salgas Jeesuse, kuid jätab mainimata need juhud, mil avaldub Peetruse armastus Jeesuse vastu. Sellest on järeldatud, et Markus kirjutas evangeeliumi Peetruse

Tropar 4. viisil

Oh, püha apostel ja evangelist Markus / palu armulist Jumalat, // et ta meie hingedele pattude andeksandmist kingiks.

juhtnööride järgi, kes alandliku kristlasena pelgas igasugust austust.

Peetrus saatis Markuse kuulutama Jeesuse õpetust mitmetesse linnadesse ja maadesse. Ta asutas kogudusi ja käis korduvalt Egiptuses.

Markust peetakse muuhulgas Aleksandria kiriku rajajaks, mis oli üks olulisemaid kogudusi algkristluse aegadel. Esimene ristitu Aleksandrias oli keegi käsitöeline nimega Ananias, kelle Markus oli raskest haigusest terveks teinud. Hiljem asetas Markus ta Aleksandria piiskopiks.

Paganad sundisid Markust Aleksandriast lahkuma, mistõttu ta läks Rooma, kuid pärast Peetruse surma naasis Aleksandriasse. Seal asutas ta kooli, mis saavutas peagi suure tuntuse. Markus reisis ringi Liibüas ja Küreenes, kuulutades kõikjal Jumala sõna ning ristides inimesi.

Kui apostel Paulus toodi vangina Rooma, abistas Markus teda ristisu kuulutamisel. Oma viimase usulise vägitöö tegi Markus Aleksandrias, kus ta hiljem märtrisurma suri. Markus ehitas mereranda kiriku, kuid egiptlased, kartes kristlaste arvukuse suurenemist, otsustasid evangelisti tappa. Otsuse täideviimiseks valiti paganausu püha. Eelneval päeval kutsus Markus rahvast üles loobuma paganliku püha tähistamisest. Seepeale ründasid paganad kirikut, tirisid apostli õuele, sidusid ta kinni ja viisid vanglasse. Öösel ilmus Markusele ingel ja ilmutas, et tema nimi kirjutatakse elu raamatusse ja mälestus temast ei kustu maa pealt. Siis ilmus Kristus ise Markusele ja ütles: „Rahu olgu sinuga, minu evangelist!”

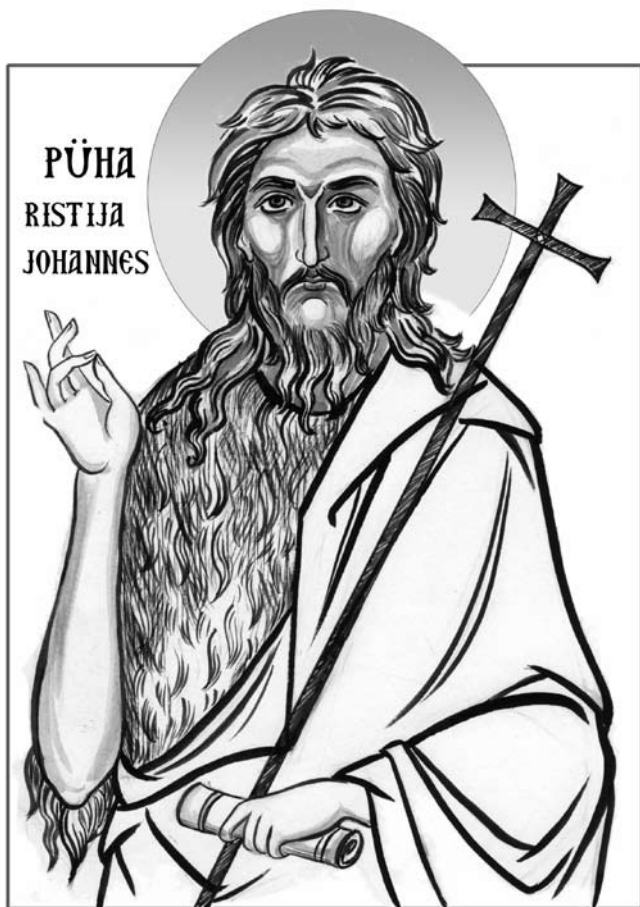
Surmamõistmise päeval palvetas ta: „Sinu kätte annan ma oma vaimu!” Nõnda jättis ta oma hinge Issandale. Markus maeti tema ehitatud kirikusse. Hiljem viidi tema pühad säilmed Veneetsiasse ja nende peale ehitati ilus kirik. Veel tänapäeval Itaalias Veneetsias käies saame imetleda seda kaunist ehitist ning kuulsat püha Markuse väljakut, mille ääres kirik asub.

Püha Issanda eelkäija

Ristija Johannes

Mälestuspäev 24. juuni

Evangelist Johannes kõneleb oma evangeeliumis: „Oli Jumala läkitatud mees, nimega Johannes, see pidi tunnistust andma, tunnistama valgusest, et kõik hakkaksid tema kaudu uskuma. Tema ise ei olnud valgus, vaid ta

Ristija Johannese sündimise mälestuspäev, 24. juuni, tropar 4. viisil

Oh prohvet ja Kristuse tulemise Eelkäija, meie, kes sind armastusega austame, / ei mõista sind kõlblikult kiita. / Sinu ausa ja püha sündimise läbi / sai su ema sigimatu ihu / ja isa tumm keel lahti // ja maailmale kuulutatakse Jumala Poja lihasse tulemist.

Ristija Johannese pea maharaiumise mälestuspäev, 29. august, tropar 2. viisil

Õiglase mälestus jääb õnnistamiseks, / aga sinule, Eelkäija, on küll Issanda tunnistusest. / Sina oled tõesti ausam kui kõik teised prohvetid, / sest sa said kõlblikuks Jordani jões ristima Selle, / kellest ette oli kuulutatud. / Sa kannatasid ka surma töö eest rõõmuga / ja kuulutasid surmavallas ihulikult ilmunud Jumalat, / kes maailma patud ära kannab // ja meile suurt armu annab.

pidi tunnistama valgusest” (Jh 1:6-8).

Nende sõnadega mõtleb evangelist Ristija Johannest, kes sündis kuus kuud enne Jeest. Johannese ülesandeks oli kuulutada inimestele Kristuse tulemist ja valmistada ette Päästja vastuvõttu.

Johannese vanemad olid preester Sakarias ja Eliisabet. Ingel oli ilmutanud neile ka Johannese tulevase saatuse: „Tema saab suur olema Issanda ees ja ta saab täituma Pühast Vaimust juba ema üsas. Tema läbi pöördub palju Iisraeli lapsi Jumala poole.

Ta käib Issanda ees Eelia vaimus ja väes.”

Johannes pääses Jumala armust Petlemma ja selle ümbruse lapsi tabanud surmavast saatusest. Ta kasvas üles kõrbes ja valmistus oma ülesandeks paastudes ning palvetades. Johannesel oli kaamelikarvadest kuub ja niuete ümber nahkvöö, aga toiduks olid talle rohutirtsud ja metsmesi.

Kui Johannes oli kolmekümneaastane, läks ta Jordani äärde ja hakkas jutlustama inimestele Lunastajast. Ta õpetas inimesi elama tões ja alandlikkuses ning tegema armastuse tegusid. Eriti hoiatas ta juute uhkuse patu eest, sest nad pidasid end Jumala äravalitud rahvaks ja jumaliku seaduse ainsaks säilitajaks.

Palju rahvast käis Johannest kuulamas ja paljud lasid end Jordanis ristida. Mitmed arvasid, et tema oli oodatud Messias (Lunastaja), kuid Johannes ütles: „Mina olen hüüdjä hää l kõrbes. Valmistage Issandale Tee, tehke tasaseks Tema teerajad!” Johannes kuulutas kõigile: „Pärast mind tuleb minust vägevam, kelle jalatsipaelagi ma ei kõlba lahti päästma. Mina ristin teid veega aga Tema ristib teid Püha Vaimuga.” (Jh 1:19-27)

Ühel päeval nägi Johannes Jeest tulemas, et end ristida lasta. „Mul on vaja lasta ennast Sinul ristida – ja Sina tuled minu juurde!” hüüdis Johannes. Jeesus astus Jordani voogudesse ja lasi end Johannesel ristida. Kui Jeesus sai ristitud, tuli ta veest välja ja taevad avanesid ning ta nägi, kuidas Jumala Vaim laskus tuvi kujul ja tuli Tema peale. Ja hää l taevast ütles: „See on minu armas Poeg, kellest mul on hea meel!” (Jh 1:29-34).

Saades ristitud, asus Jeesus avalikult rahvast õpetama.

Julgelt jutlustas Johannes pattudest pöördumisest ja meeleanõnnitusest. Petlemma lastetäpja poeg, kuningas Herodes oli naisest lahutanud ja abiellunud vennanaise Heroodiaga. Kuna see oli Moosese seaduse vastane tegu, ütles Johannes Herodesele: „Sinul ei ole õigus võtta venna

naist.” Sellest vihastunud kuningas pani Johannese vangi.

Herodia oleks Johannese tapnud, kuid Herodes kartis teda, sest teadis teda olevat õiglase ja püha mehe.

Oli Herodesese sünnipäev ja korraldati suur pidu. Herodia tütar Salome esitas külalistele tantsu, mis meeldis Herodesele. Tänutäheks lubas ta tüdrukule, mida see iganes soovib. Salome läks ema juurde nõu küsima. Ema käskis tal nõuda palgaks Ristija Johannese pea. Herodes läks sellest väga murelikuks, kuid antud lubadust murda ei saanud. Ta saatis oma ihukaitsja ülesannet täitma. Saanud Johannese pea, viis Salome selle emale.

Kui jüngrid sellest kuulsid, matsid nad Johannese keha Sebastiasse. Pärimuse järgi võttis Herodesese majapidajanna Johanna salaja Johannese pea ja mattis selle anumas Õlimäele. Konstantinus Suure ajal pea leiti ja maeti ümber Süüriasse Emesasse. Hiljem maeti see ümber Konstantinopolisse ja sealt Komanasse.

Püha apostel

Peetrus

Mälestuspäev 29. juuni (koos ap Paulusega; ahelate kummardamine (vt Ap 12:1-11) 16. jaanuar)

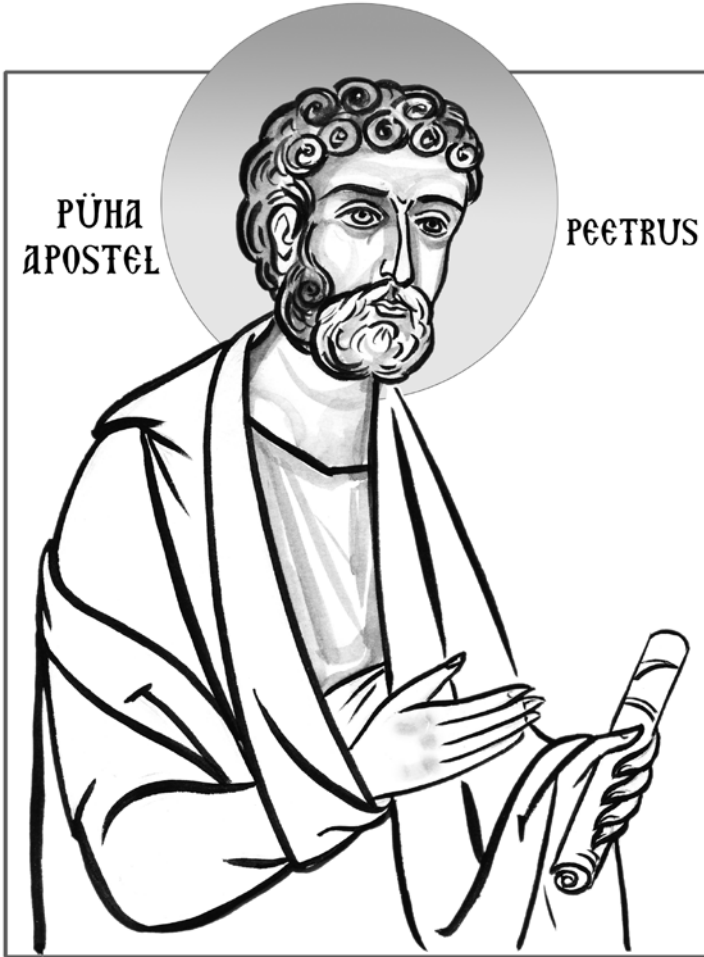
Apostel Peetrus, algselt Siimon, esikutsutud apostli Andree vend, oli Galilea kalamees. Ta oli abielus ja Kristus tegi terveks tema ämma (Mt 8:14). Koos Jaakobuse ja Johannesega oli ta Lunastaja tähtsamate imetegude tunnistajaks.

Kui Siimon tunnistas Kristuse Jumala Pojaks, andis Issand talle uueks nimeks Keefas ehk Peetrus („Kalju” aramea ja kreeka keeles). Peetrus aga salgas Teda kolm korda ööl enne Tema ristilöömist. Seepärast küsis Issand pärast ülestõusmist Peetruselt kolm korda, kas ta armastab Teda ja käskis Peetrusel oma lambaid sööta (Jh 21:15-17).

Pärast Püha Vaimu mahatulemist pidas Peetrus rahvale suure jutluse (Ap 2:14) ja tegi Kristuse nimel palju imetegusid. Ta heideti vangimajja, ent ingel päästis ta sealt välja (Ap 5:19). Hiljem rändas ta paljudel maadel, kuulutas evangeeliumi ning ristis ja seadis piiskoppe. Ta kirjutas

kaks kirja, mis on osa Uue Testamendi kaanonist. Enne surma pühitses ta Roomasse piiskopiks oma õpilase Klemensi.

Püha Peetrus kannatas märtrisurma keiser Nero tagakiusamise käigus. Pärimuse järgi palus ta end pea alaspidi risti lüüa, sest ei pidanud end vääriliseks suurema samal viisil, kui Kristus.

Mälestuspäev 29. juuni, tropar 4. viisil

Teie, kõige ülemad apostlite seast/ ja kogu maailma õpetajad,/ paluge kõikide Issandat,/ et Ta annaks rahu maailmale// ja meie hingedele suurt armu.

Püha apostel

Paulus

Mälestuspäev 29. juuni

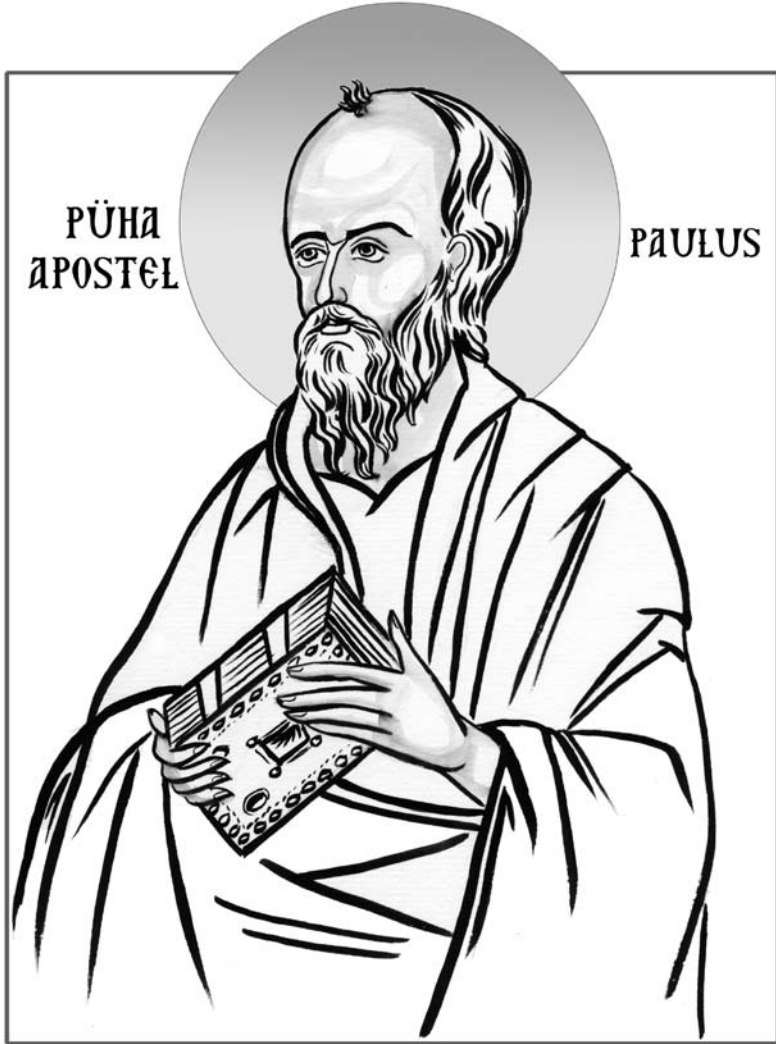
Ristusülevõtte levimine Jeruusalemmas ärritas juute ja nad hakkasid kristlasi taga kiusama. Üks julmimatest tagakiusajatest oli Tarsosel pärinev Sauluse-nimeline mees. Ta õppis Jeruusalemmas ja kuulus ühte variseride usulahku. See usulahk oli tuntud Moosese käsuõpetuse innuka taganõudmise poolest. Lisaks pidasid nad ennast teistest õigemaks. Agara variserina vihkas Saulus Kristuse õpetust ja tegi kõik, et kristlasi igati taga kiusata. See juhtus umbes neli aastat pärast Kristuse taevasse minemist.

Reisides kord Damaskusesse, et otsida sealt kristlasi, sähvatas Sauluse ees ere valgus ja sellest pimestatuna langes ta maha. Ta kuulis häält, mis ütles: „Saul, Saul, miks sa mind taga kiusad?” Saulus küsis: „Isand, kes sa oled?” „Mina olen Jeesus, keda sa taga kiusad. Kuid tõuse püsti ja mine linna, seal öeldakse sulle, mida sa pead tegema.” Sauluse reisikaaslased seisid hämmastunult, sest kuulsid häält, kuid ei näinud kedagi. Valgusest pimestatud Saulus talutati Damaskusesse, kus ta veetis kolm päeva paastudes ja palvetades. Imeline muudatus oli temaga toimunud. Ta õppis tundma Kristuse õpetust ja sai Tema ustavaks järgijaks.

Ent Damaskuses elas üks jünger, Hananias nimeks, kes sai Issandalt käsu minna Sauluse juurde. Hananias oli esialgu vastu, sest ta teadis, kui palju kurja oli Saulus kristlastele teinud. Issand aga julgustas teda ja Hananias läks Sauluse juurde, pani oma käed tema pea peale ja ütles: „Saul, vend, Issand on mu läkitanud, et sa jälle näeksid ja saaksid täis Püha Vaimu.” (Ap 9)

Sellest päevast alates hakkas Saulus kuulutama Jeesust, kartmata juutide pahameelt. Algul kristlased kartsid teda, sest tema pahategude kuulsus oli kandunud üle kogu Juudamaa. Vähehaaval võtsid jüngrid ta enda hulka vastu.

Saulus liikus ringi eri maades muuhulgas koos noormehega, kelle nimi oli Barnabas. Koos ringi liikudes kuulutati rõõmusõnumit. Ükskord purjetasid nad Küprosele, et kuulutada seal Jumala sõna. Saare maavalitseja oli Sergius Pauluse nimeline mees, kes tahtis kuulda uut õpetust. Tema

Mälestuspäev 29. juuni, tropar 4. viisil

Teie, kõige ülemad apostlite seast/ ja kogu maailma õpetajad,/ paluge kõikide Issandat,/ et Ta annaks rahu maailmale// ja meie hingedele suurt armu.

kodus oli nõid, Elümas, kes neile vastu pani, püüdes maavalitsejat usust eemale pöörata. Aga Saulus, täis Püha Vaimu, tegi nõia pimedaks. Saades sellest vaid kinnitust oma usule, tunnistas Sergius Kristuse õpetust. Sellest peale hakati Saulust kutsuma Pauluseks.

Paulus tegi koos oma õpilastega palju misjonireise eri maadesse ja linnadesse. Ta pööras suure hulga uskmatuid ristiusk, kuid sai oma tegutsemise tõttu ka paljude kannatuste osaliseks. Teda peksti ja heideti vanglasse, kuid Jumal aitas teda alati.

Kui kuningas Agrippa Pauluse vangistas, saadeti ta koos teiste vangidega Rooma. Rooma kristlased võtsid ta rõõmuga vastu. Roomas oli Pauluse vangipõlv pisut kergem, talle oli antud isegi omaette tuba, kus ta sai kuulutada Jumala sõna neile, kes tahtsid teda kuulama tulla. Kahe aasta pärast Paulus vabastati ja ta läks taas kuulutusreisile.

Umbes aastal 67 tuli Paulus taas Rooma. Uueks keisriks oli saanud julm Nero, kes Pauluse vangistas ja hukkas.

Veidi enne oma lõppu kirjutas Paulus viimase kirja – oma jüngrile Timoteusele, Efesose piiskopile. Selles manitseb ta olema kannatlik, tege ma oma tööd täiuslikult, mainides, et tema (Pauluse) aeg on tulnud.

Apostel Paulus on kirjutanud 14 kirja (lähitust) erinevatele kogudustele. Neis annab ta meile usu ja kristliku elu juhiseid.

Püha suurmärter

Katariina

Mälestuspäev 24. november

Püha Katariina elas 4. sajandil keiser Maximilianuse ajal. Katariina oli kuninglikust soost ja tema kodu oli Aleksandria linnas. Ta oli kuulus oma ilu ja tarkuse poolest. Jõukad ülikud tahtsid teda naiseks kosida, kuid Katariina keeldus hoolimata vanemate pealekäimisest.

Neil aegadel elas linna lähedal aus ja õiglane erak, kes oli Katariina pihisaks. Katariina ema viis tütre eraku juurde ja palus, et see annaks talle juhatust. Erak tundis ära Katariinas suure tarkuse ning otsustas juhatada

Mälestuspäevad 24. ja 25. november, tropar 4. viisil

Oma püha elu nagu päikese kiirtega / valgustasid sa selle maailma tarku, / ja otse kui öine helendav kuu / peletasid sa uskmatuse pimeduse. / Keisrinna sai usklikuks / ja piinajaid sa noomisid / omal tahtel ruttasid sa, püha kannataja Katariina / taeva pulmakotta oma imeilusa peiu, Kristuse, juurde, / kes sind kroonis kuningliku krooniga / ja nüüd sa palud Teda meie eest ühes inglitega, // kes Su aulist mälestust pühitseme.

teda tõelise Jumala tundmisele.

Kui Katariina küsis, kuidas ta võiks näha Kristust, andis vanake talle pildi, millel oli kujutatud Jumalaema koos süles istuva Jeesus-lapsega. Ta käskis riputada pilt toa seinale ja selle ees palvetada; siis ehk saab ta näha Kristust.

Palvetamise ajal Katariina tukastas ja nägi imelist und; kus Kristus andis talle nõu minna eraku juurde, kes pidi andma talle juhatust, mida ta peaks tegema, et kohata Kristust.

Erak rääkis Katariinale elavast Jumalast ja tõelisest usust ning igavesest elust ja andis talle nõu võtta vastu püha ristimine.

Neil aegadel saabus Aleksandriasse keiser, julm kristlaste tagakiusaja. Ükskord paganlike pidustuste ajal noomis Katariina keisrit ebajumalate teenimise pärast ja kutsus teda üles tunnistama igavest Jumalat. Sellest vihastununa kutsus keiser Katariina enda juurde, ning küsitles teda tema suguvõsa ja tema kuulutatava õpetuse kohta.

Neiu rääkis oma kuulumisest kõrgesse suguvõssa ja Jumalast, kes rääkis prohvetite kaudu.

Suures vihas kutsus keiser õppinud mehed väitlusele Katariina vastu. Imestusega kuulasid õpetatud mehed Katariina tarkusest täidetud juttu Kristuse elust ja surmast ning keeldusid väitlemast ja tunnistasid tõelist Jumalat. Hiljem kannatasid nad märtrisurma.

Keiser aga ei loobunud mõttest painutada Katariinat kristlusest loobuma. Ta palus neiu kätt, lubades talle poole oma riigist, au ja rikkusi. Katariina keeldus, nimetades märtrikrooni paremaks kuninganna mantlast. Selle peale keiser vihastas ja heitis Katariina vanglasse surema. Kuid Jumal aitas Katariinat ja saatis tuvi, kes talle iga päev noka vahel süüa tõi.

Katariina vankumatu usk sai julma keisri prouale Augustale eeskujuks ristiusku pöördumisel. Ka tema kannatas oma mehe käe läbi märtrisurma.

Katariina paindumatus vihastas keisrit ja ta kutsus viimast korda neiu enda ette, öeldes: „Oled ära teeninud ränga karistuse, sest sa oled ära meelitanud minu abikaasa ja saatnud minu vaprad sõdurid hukatusse ning ärritanud minu rahvast. Annan sulle kõik andeks, kui kummardad meie jumalaid. Võtan sinu naiseks ja sa saad tunda sellist küllust, mida veel ükski keisrinna pole tundnud.”

Kuid mingid lubadused ei kallutanud Katariina meelt Kristusest loobumisele. Kui keiser seda nägi, mõistis ta Katariina surma.

Suur rahvahulk oli tulnud nuttes Katariinat hukkamispaika saatma, kuid ta ütles neile: „Ärge nutke minu pärast, vaid rõõmustage, sest veel täna saan ma näha Kristust!”

Pärimuse järgi viisid inglid Katariina ihu Siinai mäele, kus veel tänagi tegutseb püha Katariina klooster.

Püha apostlisarnane salvitooja

Maarja Magdaleena

Mälestuspäev 22. juuli

Ajal, mil Jeesus Kristus käis läbi Galilea maade, õpetades ja oma jumaliku väega imetähti tehes, tuli Tema juurde üks naine nimega Maarja Magdaleena ning palus end terveks teha. Issand ajas temast välja seitse kurja vaimu ning tervendas ta. Toimunust pöördununa astus Maarja Issanda teenimise teele ja kuulas Tema õpetusi ning järgis Kristust kuni Kristuse ristisurmani. Tema nägi ühes teiste pühade naistega Kristuse kannatusi ja nuttis Kristuse ristipuu all seistes.

Pühad naised valmistasid Issanda surma pärast leinates juutide kombe kohaselt kallist salvi, et Jeesuse ihu võida. Kui hingamise päev mööda sai, läksid nad varasel hommikutunnil haua juurde. Juba varakult enne teisi tuli Maarja Magdaleena joostes haua juurde ja nägi imestusega, et kivi oli haua ukse eest ära veeretatud ning haud tühi. Nuttes läks ta Johannese ja Peetruse juurde ning ütles neile: „Nemad on Issanda hauast ära viinud ja ma ei tea, kuhu nad on Tema pannud.” Siis läksid Johannes ja Peetrus Maarja järel haua juurde ning sisse astudes nägid nad, et Jeesuse ihu seal ei olnud. Eemal märkasid nad vaid surnulinu, mille sisse Jeesuse ihu oli mähitud. Jüngerite lahkudes jäi Maarja nuttes haua juurde. Kummargil hauda vaadates nägi ta seal kaht inglit seismas, kes Maarjalt küsisid: „Naine, miks sa nutad?”

Mälestuspäev 22. juuli, tropar 4. viisil

Sa käisid Kristuse järel, kes meie pärast Neitsist oli sündinud, / oh auline Maarja Magdaleena, / ja pidasid kinni Tema käsusõnadest, / seepärast meie nüüd sinu mälestust pühitsedes, / saime sinu palvete läbi // pattude andeksandmist.

Nemad on minu Issanda ära viinud ja mina ei tea, kuhu nad Tema on pannud, kostis Maarja.

Kui ta seda sai öelnud, vaatas ta oma selja taha ja nägi Jeesust enast, aga ei tundnud Teda ära, arvates, et see on aednik.

„Naine, miks sa nutad ja keda sa otsid?” ütles Jeesus temale.

„Isand, kui sina oled Ta ära kandnud,” ütles Maarja, „siis ütle, kuhu sa Tema oled pannud?”

„Maarja!” ütles siis Issand temale.

Nüüd tundis Maarja Issanda ära ning hüüdis: „Õpetaja!”

„Ära puudu minusse,” ütles Issand, „vaid mine mu vendade juurde ja ütle neile, et mina lähen oma Isa ja teie Isa, oma Jumala ja teie Jumala juurde.” (Jh 20:11-17)

Sel ajal tulid ka teised naised haua juurde ning koos nendega tuli ka Maarja Magdaleena uuesti sinna. Kõik tulijad nägid haua juures kahte inglit, kes neile ütlesid:

„Mis teie elavat surnute seast otsite? Teda ei ole siin, Ta on ülestõusnud! Minge ütelge Tema jüngritele ja Peetrusele, et Tema on surnuist ülestõusnud!”

Naised tundsid rõõmu ja samas hirmu, läksid haua juurest ära ning nägid tee peal Kristust enast, kes neile ütles: „Olge rõõmsad!” Nad heitsid silmili maha ja kummardasid Teda (Vrd Mt 28, Mk 16, Lk 24).

Maarja Magdaleena, kes esimesena Kristust näha sai, trööstis jüngrid rõõmsate sõnadega: „Kristus on surnuist üles tõusnud!”

Maarja Magdaleena kui esimene Kristuse ülestõusmise kuulutaja on saanud nimeks apostlisarnane.

Pärast Issanda taevasseinemist elas Maarja Magdaleena koos Jeesuse ema ja apostlitega alalises palves ning nägi, kuidas ristiusk Jeruusalemmas levima hakkas. Täis püha hoolt ning palavat usku kuulutas ta ka ise mitmel maal Jumala sõna. Vanad kirjad tunnistavad, et ta on käinud ka Roomas, andnud seal keiser Tiberiusele punase muna ning tervitanud teda, öeldes: „Kristus on surnuist üles tõusnud!” Pärast jutustas ta keisrile Issanda ristisurmast ning sellest, kuidas Pilatus oli Jeesuse ilmsüütult ristisurmale mõistnud. Vanasti oli juutidel, iseäranis naistel, kombeks oma tuttavatele ja sõpradele nende sünnipäeval, samuti uue aasta esimesel päeval, mune kinkida. Seda arvati rõõmustamise ja austamise märgiks nen-

de inimeste poolt, kellel suuremat kingitust anda ei olnud. Pärast Maarja Magdaleenat sai kombeks ka ristirahva hulgas Kristuse ülestõusmisepühal teineteisele punaseks värvitud mune kinkida.

Roomast läks Maarja Efesose linna ning oli seal surmani apostel Johannese abiks armuõpetuse kuulutamisel.

Viiendal sajandil toodi Maarja Magdaleena kōdunemata säilmed Efesosest Konstantinoopolisse.

Püha

Nikolaus

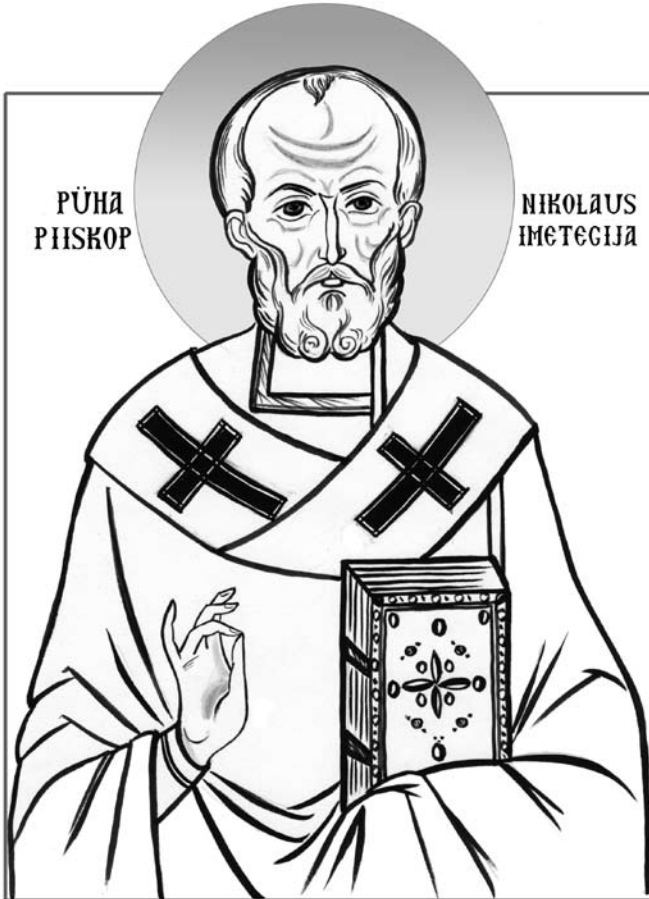
Mälestuspäev 6. detsember

Püha Nikolaus sündis aastal 280 Patara linnas Väike-Aasias Lüükia maakonnas. Vanemate surres päris ta arvestatava päranduse, mida ta juba noores eas kasutas vaeste abistamiseks. Sellest ajast on säilinud legend, kuidas Nikolaus päästis ühe vaesunud ja raskustes perekonna, visates öösel avatud aknast sisse koti kuldrahadega. Pere sai jälle jalad alla, kuid salaja tehtud heategu tuli Nikolause suureks meelepahaks ilmsiks.

Preestriks pühitsemise järel läks Nikolaus Pühale Maale. Ta reisis laevaga ja kohe, kui jõuti avamerele, tõusis kõva torm ja laeva ähvardas uppumine. Nikolaus palvetas ja torm vaibus. Ka üks laeval olnud haige paranes imeliselt.

Saabudes Jeruusalemmast tagasi kodumaale, tahtis Nikolaus asuda kloost-risse, kuid sai unes ilmutuse, mis käskis tal sellest mõttest loobuda. Hääl ütles: „See ei ole see põld, kus pead kasvatama mulle vilja. Mine inimeste keskele, et minu Nimi saaks sinus ülistatud.” Nikolaus siirdus elama Mürra linna, kus ta valiti noorest east hoolimata peapiiskopiks. Piiskopina oli ta oma karjale kõiges heaks eeskujuks. Loomult rahumeelne ja sõbralik, oli ta oma alandlikkuses vajadusel ka kindel ning julge.

Orbudele isa, vaestele armuline abistaja, hädas olevatele kaitsja ja abistaja, murelikele Lohutaja. Tema kodu ukсед olid alati kõigile avatud. Keiser Liciniuse ajal Nikolaus vangistati, nagu ka paljud teised kristlased,

Mälestuspäev 6. detsember, tropar 4. viisil

Su tõsised eluviisid/ näitasid sind su karjale usu märgiks,/ alandlikkuse eeskujuks,/ kasinuse õpetajaks./ Sellepärast said sa oma alandlikkuse eest suuruse,/ vaesuse eest rikkuse,/ püha isa piiskop Nikolaus,/ palu Kristust Jumalat,// et meie hinged lunastatud saaksid.

Püha Nikolause säilmete toomine Mürrast Bari linna, 9. mai, tropar 4. viisil

Nüüd on kätte jõudnud suure rõõmu päev,/ Bari linn on rõõmus ja ühes temaga hõiskab kogu maailm,/ vaimulikke laule lauldes;/ sest täna on püha rõõmu päev,/ püha imetegija Nikolause kalli ja terviseandja ihu toomine./ Tema ilmus otsekui loojumatu päike oma hüilgavate kiirtega/ ja ajab ära kiusatuse ja hädade pimeduse neist,/ kes usuga hüüavad:// Päästa meid, suur Nikolaus, meie eestseisja!

kuid ka vangis julgustas ja kinnitas ta oma kogudust usus. Keiser Konstantinuse võimule tulles Nikolaus vabastati. Varsti pärast seda osales ta esimesel üleilmisel kirikukogul, kus kritiseeris kõvasti Ariuse lahkõpetusi.

Nikolaus tõi kergendust Lüükia näljahädale, olles unes innustanud üht kaupmeest saatma suure lasti vilja. Kord jälle päästis ta kolm süütult surmamõistetut, ilmudes hukkamispaika ja tõmmates mõõga timuka käest. Ta ilmus unes keiser Konstantinusele, nõudes süütult vangistatute vabastamist. Iseäranis palju aitas Nikolaus oma palvetega merel reisijaid. Tihti juhtus, et Nikolause kujutis ilmus laeval ja torm vaibus hetkega. Püha Nikolaus ei olnud teoloog ega jätnud endast maha käsikirju. Ta innustas oma jutlustes ja kõnedes inimesi pääsemise teele astuma.

Veel tugevamini mõjus ta oma elava eeskujuga.

Ta suri 6. detsembril 343. aastal ning maeti Mürra kirikusse.

1034. a vallutasid islamiusulised saratseenid Mürra linna. Viiskümmend aastat hiljem maeti püha Nikolause maised jäänused suure pidulikkusega Itaaliasse Bari linna, kus need praegugi asetsevad.

Püha Nikolaus on üks kõige hinnatumaid ja armastatumaid pühakuid kogu maailmas. Tema kõikehaarav, soojendav ja halastav süda oli valmis abistama igat hädas olijat. Armastust tema vastu tõestavad tema mälestusele pühitsetud rohked pühakojad, samuti need arvukad inimesed, kes on ristimisel saanud endale taevaseks kaitsepühakuks püha Nikolause.

Arvukatel ikoonidel, mis on maalitud tema austuseks, on teda kujutatud preestriietes (feloonis), mitte aga sakkoses, nagu seda kasutavad praegused piiskopid. Sakkos, mis oli omal ajal keisri riietus, võeti piiskopi riietusena kasutusele alles hilisemal ajal.

Piiskopi tunnusena kannab Nikolaus ikoonidel omofori.

Püha Nikolaus on armastatud ja austatud pühak ka lääne katoliiklikus ja protestantlikus traditsioonis. Püha eelõhtul (5. detsembril) jagab Nikolaus (Santa Claus) lastele maiustusi ja teisi väikesi kinke. Hommikul ärgates tõttavad lapsed vaatama, mida neile „lahke Nikolaus” toonud on.

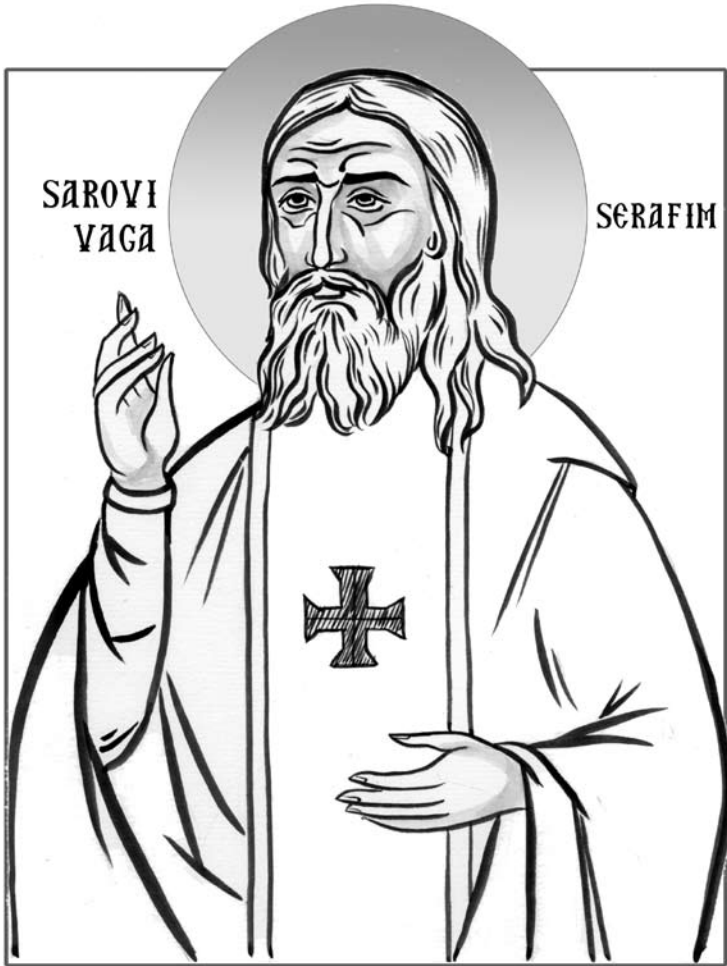
Püha

Sarovi Serafim

Mälestuspäev 2. jaanuar

Püha Serafim, ilmaliku nimega Prohhor Mošnin, sündis 19. juulil 1759. aastal Kurski linnas kaupmehe pojana. Isa suri, kui Prohhor oli kolmeaastane. Ema Agafia, vaga ja tarmukas naine, jäi poega üksi kasvatama. Kooliteed alustades sai Prohhor vaevata algteadmistega hakkama, kuid tema õpingud jäid pooleli raske haiguse tõttu, millest ta tervenenes alles pärast seda, kui talle oli unes ilmunud Jumalaema, lubades tõvest vabanemist. Seejärel sai Prohhorist poesell oma venna kaupluses. Kuid tõsise ja vaikust armastava noormehena käis ta meelsamini igapäevastel jumalateenistustel. Temas tärkas vastupandamatu soov minna kloostrisse. Seda ema ei keelanud ja 19-aastasena läks Prohhor Sarovi kloostrisse. Nii algas pikk ja vaheldusrikas vagadusetee, mis juhatas ta vaimuelu kõrgeimatele astmetele. Kaheksa aastat kestnud kuuletuja- ehk noviitsiaja kestel täitis Prohhor erinevaid ülesandeid, algul küpsetuskojas, siis puusepa ja tislarina. Tema ülesanneteks olid hommikused äratamised ja abistamine altaris. Nõnda harjus ta kloostrieluga. Kuuletuja-ajal haigestus Prohhor taas raskesti, veetes kolm aastat sängis. Haiglasse minekust ta keeldus ja palus vaid, et kloostrivennad teda oma palvetes meenutaksid. Haiguse ajal ilmus talle taas Jumalaema koos apostlite Peetruse ja Johannesega. Neitsi Maarja ütles: „Tema on meie hulgast”, ja puudutas haige Prohhorit pead ja külge. Seepeale voolas haiguse tekitanud vedelik küljest välja, mille järel Prohhor peagi paranes.

Juba noviitsiajal uuris Prohhor usinasti Piiblit ja kirikuisade teoseid, mõtiskles ja palvetas. Mungaks pühitsetuna sai ta nimeks Serafim (Seerav). Tema ülesanne oli teenida diakonina igapäevastel jumalateenistustel, kuni ta kloostrülema (iguumeni) loal alustas erakuelu. Ta läks kuue kilomeetri kaugusele metsa, kus ta asus elama erakumajja. Seal veetis ta järgmised viisteist aastat peaaegu täielikus üksinduses. Vaid pühapäeviti tuli ta kloostrisse, et osaleda jumalateenistusel. Üksi olles kannatas ta suuri kiusatusi. Hingevaenlane püüdis temas äratada lootusetuse seisundit, et teda mestast minema ajada. Kuid Jumala abil ja toetusel pidas Serafim kiusatustele vastu. Ta langes ka füüsilise vägivalla ohvriks. Kaks röövlit lootsid leida

Mälestuspäev 2. jaanuar, tropar 4. viisil

Sina, õnnis, armastasid noorest peale Kristust / ja igatsesid südamest ainuüksi Teda teenida./ Sa nägid kõrves vaeva lakkamatus palves ja paastus/ ning sinu härras süda sai täis Kristuse armastust,/ seepärast nähti sind olevat Jumalaema armas ja valitud sulane./ Meie hüüame nüüd sulle:// Päästa meid oma palvetega, oh meie vaga isa Serafim!

tema onnist raha ja ründasid teda kirvega. Nad jätsid ta veriselt onni lähedale maha. Teadvusele tulles roomas Serafim kloostrisse. Arst tuvastas pealuu ja mitmete küljeluude murrud ja imestas, et mees on veel elus. Ta jäi kloostrisse paranema tervelt viieks kuuks. Selle juhtumi tagajärjel jäi Serafim kühmu, ta liikus kirvevarrele toetudes. Metsa tagasi pöördudes andus püha Serafim omalaadsele palvetamise viisile – ta valis metsast lameda kivi, millel põlvitades ja käsi taeva poole tõstes palvetas tõlneri palvet: „Jumal, ole mulle patusele armuline”. Samas asendis viibis ta oma onnis pikki öid. Ta katkestas palvetamise vaid lühikeseks ajaks – söömiseks ja puhkamiseks. See vältas tuhat ööpäeva aastatel 1804–1807. Sellele järgnes vaikimise periood, mille kestel püha Serafim ei lausunud sõnagi. Kloostriülesõudmisel pöördus ta kuulekalt tagasi kloostrisse, sulgudes oma kelliasse (mungakongi) ja jätkas vaikimist. Aastaks 1825 oli möödunud viisteist aastat tema sulgumisest. Ült saadud nõuande kohaselt avas ta nüüd oma kellia ja suhtles taas inimestega.

46 aastat hoidis püha Serafim inimestest eemale. Ta käis läbi kõik üldiselt tuntud askeesi viisid. Nõnda alandas ta end, hoidis oma keha range kontrolli all, valitses oma tahet ja loomusest tulenevaid tunge ning saavutas võidu kurjade vaimude üle. Selles raskes võitluses oli tema ainsaks toeks Jumala arm, mida ta ööd ja päevad oma palvetes taga nõudis. Ta koges Jumala suurt armastust ja sellest tulenes, et ta ka ise kõike ümbritsevat armastas: inimesi, loomi, loodust. Armastus peegeldus tema näolt, kõlas tema kõnes, armastus täitis kogu tema tegevuse. See armastus tõmbas ligi inimesi lähedalt ja kaugelt. Pühast Serafimist sai tunnustatud hingehoidja. Katkematu rivi vaevasolijaid ning vaimuliku õpetuse järele igatsejaid täitis Sarovi kloostriõue. Igale tulijale oli pühalt inimesel midagi öelda – õpetlikku, lohutavat. Paljud haiged said oma tõbedele leevendust. Sõbralikult naeratades tervitas ta iga tulijat sõnadega: „Sina, minu rõõm, Kristus on üles tõusnud!” Ja kuigi püha Serafimi tegevus hingehoidjana kestis vaid kaheksa aastat, on selle tähendus väga suur.

Püha Serafim suri 73-aastaselt 2. jaanuaril 1833. a. Tema kuulsus ei vähenenud pärast surma sugugi, sest tema mälestus jäi rahva seas elama. Ta kanoniseeriti 1903. a (70 aastat pärast surma), kuid usklik rahvas pidas teda pühaks juba kaua enne seda.

Püha preestermärter

Issidor ja tema kaaskannatajad

pühad Petseri

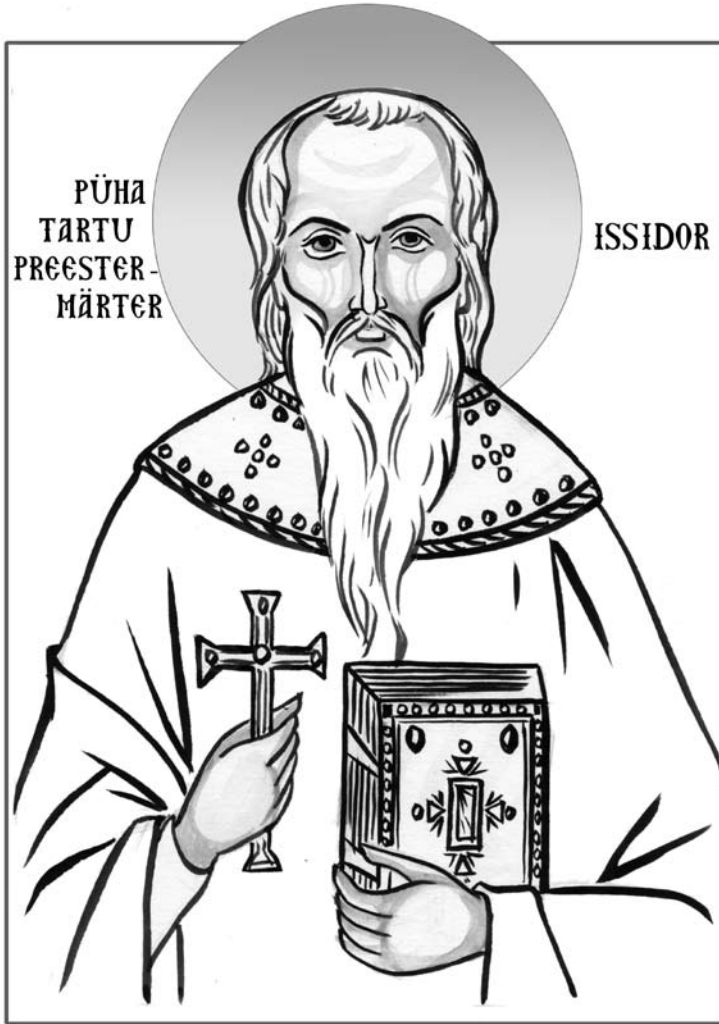
Joona ja Vassa

Mälestuspäev 8. jaanuar (püha Issidor)

29. märts (pühad Joona ja Vassa)

Püha apostlisarnase suurvürsti Vladimiri poeg suurvürst Jaroslav, kes pühas ristimises oli saanud nimeks Georgi, asutas 1030. aastal Emajõe äärde Tarbatu (Tartu) asula kohale linna, kuhu rajas oma kulul püha suurmärter Georgiuse (Jüri) kiriku ja andis linnale nimeks Jurjev. Kaks sajandit hiljem tulid Liivimaale merd mööda sakslased ning jäid sinna elama. Venemaal oli tollal palju omavahelist sõdimist ja korralagedust ning sakslased, olles Liivimaal kanda kinnitanud, vallutasid linna endale. Alistanud kohalikud elanikud, tõid sakslased nad pigem jõuga kui nende omal vabal tahtel katoliku usu juurde ning hakkasid taga kiusama nende keskel elavaid õigeusklikke. Venemaa suurvürsti Joann III ajal oli sakslaste all elavatel õigeusklikel Tartu vene-poolel kaks pühakoda: Püha imetegija Nikolause ja püha suurmärter Georgiuse kirik. Nendes teenisid kaks vaimulikku: ühe nimi oli Joann Šestnik, Moskva aladelt, teise nimi aga Issidor. Kui sakslased neis paigus elavaid õigeusklikke lubaduste ja ähvardustega katoliku usku kallutama hakkasid, lahkus preester Joann koos naise Maria ja lastega Tartust ning asus umbes 1470. aasta paiku Pihkvasse elama. Issidor aga jäi Tartusse ning kinnitas oma kogudust nende usus.

Varsti kaebas üks sakslaste vanematest katoliiklaste piiskopile Andreasele, et ta olevat kuulnud õigeusu preestri Issidori suust katoliku usu teotamist. Siitpeale hakkas piiskop otsima juhust, et Issidori hukutada. Issanda ristimise pühal läksid preester Issidor ja tema kogudus ikoonide ja püha ristiga veepühitsemiseks alla Emajõe äärde. Katoliku piiskopi saadetud vanemad võtsid Issidori koos kaasasolnud koguduseliikmetega kinni ning viisid nad piiskopi kohtu ette. Piiskop ja kohtunik hakkasid peale käima, et nad oma usust ära pöörduksid. Preester Issidor ja tema kaaslased ei lasknud end heidutada. Nad näitasid kohtu ees üles suurt vaprust, kaitstes püha pärimust ja Kiriku õpetust. Sellist kindlameelsust nähes käskisid piiskop ja

Mälestuspäev 8. jaanuar, tropar 1. viisil

Oh õndsad Issanda kannatajad, / te kuulutasite julgusega õiget Kristuse usku/ ja võitsite kohtu ees vastaliste ekslikud õpetused./ Sellepärast visatigi teid, pühad inimesed, jõepõhja, / aga teie hinged asusid taevakodadesse./ Seistes seal nüüd kõikide Kuninga ja Jumala aujärje ees,/ tehke palvet meie õigeusku ristirahva eest, // kes teie vapraid võitlemisi vagal meelel austab.

linnakohtunikud nad vangi panna. Preester Issidor kinnitas ja lohutas oma kaaslasi. Pööranud näo ida poole, hakkas Issidor palvetama ning pühasid laule laulma, võttes ise vastu ning jagades hardusega ka teistele Kristuse Pühasid Ande, milles nad kõik oma eelseivaks usuvägitööks kinnitust leidsid. Siis tulid piiskopi saadikud ja viisid usutunnistajad raekotta teisele kohtulikule läbikatsumisele. Veel enam hakkas katoliku piiskop neid rahva ees keelitama ja veenma neid meelt muutma ning oma usust taganema. Pühad aga lükkasid kõik tema keelitused tagasi. Nähes ettevõtmise lootusetust, käskisid nad heita Issidori täies vaimulikurüüs Emajökke, samasse jääauku, kus Issidor oli toimetanud veepühitsemist. Lootes, et hingekarjase hukku vaadates ehmub kogudus ja pöördub, kuid nähes hoopis kõigi meelekindlust, heideti karjase järel jääauku täies rõivais ka ülejäänud.

Nende kannatamiste ajal juhtus ka üks imeline sündmus. Keegi naine, keda koos teistega uputamisele viidi, hoidis süles kolmeaastast last. Sakslased võtsid lapse emalt ära, aga lapsuke, nähes oma ema uppumas, hakkas teda hoidvate ja hellitavate sakslaste käes rabelema ning nende nägusid kriimustama. Kui piinajad lapse lõpuks lahti lasksid, jooksis too jääaugu juurde ning viskus risti ette lüües emale järele, jagades temaga märtrikrooni. Kui saabus kevad ja jõgi üle kallaste tõusis, leiti märtrite ihud Emajõe mööda ülesvoolu linnast eemal ühel künkal, veest täiesti rikkumatult. Enamus neist maetigi samasse paika, kuid mõned neist toodi ka linna ja maeti püha imetegija Nikolause kiriku kõrvale.

Kui kuuldus nendest sündmustest Pihkvas elava preestri Joann Šestniku kõrva jõudis, kurvastas too kogu südamest, et teda polnud arvatud vääriliseks õigeusu eest kannatama. Ta otsustas maailma keskelt lahkuda ja erakluse asuda. Saanud peagi kuulda Jumala antud koopast päris Liivimaa piiril, suundus ta sinna. Jätnud oma naise naaberkülla, hakkas ta põhikoobast laiendama ning mäe sisse kloostri esimest kirikut kaevama. Varsti haigestus ja suri tema naine, kes oli enne surma vastu võtnud nunnapühitsuse nimega Vassa. Pärast seda astus ka preester Joann mungaseisusesse, võttes uueks nimeks Joona ning pühendas kogu oma jõu koopakiriku ehitamisele, mis pühitseti sisse 1473. aastal Jumalaema Uinumise pühal. Tänu vaga munkpreester Joona töödele ja palvevägitegudele tekkis sinna paika väike munkla. Nii panid Liivimaal Tartus asetleidnud tagakiusamised aluse Petseri kloostriale.

Püha märterpiiskop

Platon

ja tema kaaskannatajad

Mihhail ja Nikolai

Mälestuspäev 14. jaanuar

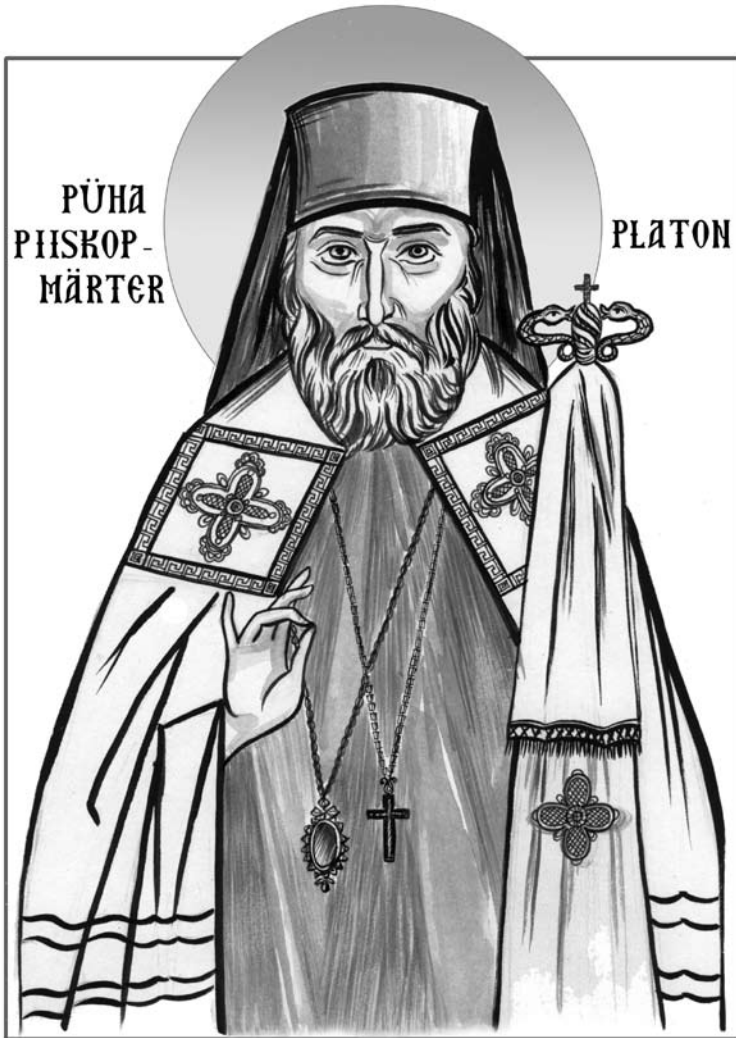
Tulevane Eesti piiskop Platon, ilmaliku nimega Paul Kulbusch sündis 13. juulil 1869. a Pootsi-Kõpus Pärnumaal. Tema isa oli kohalikus õigeuskirikus köster. Paul õppis Arusaare õigeusu kihelkonnakoolis ning seejärel Riia Vaimulikus Koolis ja Seminaris. Tänu väga heale õppeedukusele avanes tal võimalus jätkata õpinguid ilma õppemaksuta Peterburi Vaimulikus Akadeemias. Akadeemia lõpetas ta 1894. a kandidaadikraadiga.

1917. a nõustus preester Paul võtma vastu piiskopikoha Eesti Õigeusu Kirikus. Tema pühitsemine toimus 31. detsembril 1917. a Tallinna Neeva Aleksandri katedraalis. Tema piiskopinimeks sai Platon.

Kohe pärast pühitsemist alustas piiskop koguduste küllastamist, kuigi see oli saksa okupatsiooni ajal raskendatud. Reisiti hobuvankriga, lageda taeva all. Igal pool, kus piiskop teenis, peeti piiskoplik jumalateenistus ja hingepalve kalmistul. Toimusid vaimulikud vestlused ja rahvas sai kinnistust oma usus.

Peatselt tõusis päevakorda Eesti piiskopkonna moodustamine. Eestlastele oma piiskopivalitsuse andmise vastu olid eriti ägedalt Riia venelased, sest Eesti kuulus tollel ajal Riia piiskopkonna alla. Eesti saavutas siiski soodsa otsuse, seda eriti patriarh Tiihoni toetusel. Kuid venelased ei olnud sellise otsusega nõus – kirjutati kaebekirju piiskop Platoni kohta, mis puudutasid tema rahvuslikku meelsust. Piiskop jäi endale kindlaks ja jätkas oma tegevust. Ta oli aktiivne Eesti iseseisvuse eest seisja, võttes osa ka Eesti Maapäeva tööst.

1918. a 21. detsembril, kui enamlased olid teistkordselt haaranud võimu Tartus, tõmmati Tartu raekoja torni punane lipp. Selles keerukas olukorras otsustas õigeusu, protestandi, katoliku ja juudi vaimulikkond koos tegutseda. Piiskop Platon õnnistas kõiki, öeldes: „Kui rasked ka poleks ajad, mis Jumal on meile saatnud, ometi on see täis õnnistust, sest

Mälestuspäev 14. jaanuar, tropar 5. viisil

Auväärne isa Platon,/ sinu elu, su töö ja su õpetused/ ehtsid sinu piiskopiametit pühaduse rüüga,/ aga sinu kannatamised tegid tühjaks selle maailma hirmuvalitsejate väe./ Ustavusest oma kõige kallimale sõbrale Kristusele/ andsid sa vabatahtlikult oma elu/ ja kuulutad seeläbi, et Tema kuningriigi headused/ on paremad kui kõik kaduvad asjad./ Nüüd palume meie sind:/ palu meie eest armulise Jumala ees,/ et Ta kaitseks Eestimaad ja kogu meie rahvast,/ täidaks meie südamed oma hellusega// ning laseks meie hingedes oma armu seemneid kasvada.

nüüd saame me mõistma rohkem kui kunagi enne, mida oleksime pidanud juba ammu aru saada – nimelt, et kõikvõimalike erinevaid nimesid kandvate uskude vahel on vaid inimeste ehitatud seinad. Kõrgel üle nende seinte on Jumal oma aujärjel – ja Tema on meie kõigi taevane Isa.”

2. jaanuari õhtul vangistasid enamlased piiskop Platon tema kodu lähedal. Miilitsastaabis hõisati rõõmu pärast, kui kuuldi, et vangistatu on Eesti õigeusu piiskop Platon. Vangipõli kestis 12 päeva. Need olid päevad täis alandusi. Piiskop, jäädes kindlaks usule, kinnitas ja lohutas kaasvange, paludes neid vabanemise korral kõigile Eesti õigeusklikele edasi anda tema viimne õnnistus. Selleks ajaks teadis piiskop juba kindlasti, et ta hukatakse.

Vanglas olles luges Platon tihti oma kreekakeelset evangeeliumi. Komissari nõudmisele lugemine lõpetada vastas piiskop: „Niipea, kui ma vabaks saan, ülistan ma Jumalat.”

14. jaanuaril 1919. a hukati piiskop Platon Tartu Krediidikassa keldris koos preestrite Nikolai Bežanitski ja Mihhail Bleivega. Veel hukati luteri pastorid Traugott Hahn ja Wilhelm Schwartz koos 14 auväärse Tartu linnakodanikuga.

Piiskop Platoni leinatalitus peeti Tartus Jumalaema Unumise kirikus 18. jaanuaril. Eesti valitsus andis käsu tuua Platoni keha pealinna, kus toimus riiklik matusetseremoonia. Kiriklik matus toimus Tallinna Issanda Muutmise peakirikus, kus asub ka piiskop Platoni haud.

Kiriku õuel on ka piiskop Platoni mälestussammas, mis esmakordselt avati 1931. a. Teistkordne, taastatud samba avamine toimus 1986. a. Taastamise eestvedaja oli Suur-Kloostri Gild.

2000. a kuulutati piiskop Platon ja koos temaga kannatanud preestrid Mihhail ja Nikolai pühakuteks (kanoniseeriti).

Püha preestermärter Mihhail (Mihkel) Bleive sündis 29. oktoobril 1873. a Viljandimaal Suure-Jaani kihelkonnas preestri perekonnas. Kuigi pere oli tolle aja mõistes väike (3 last), oldi kehval järjel. Seda arvestati ning Mihhail võeti Riia Vaimulikku Kooli riiklikule ülalpidamisele. 1894. a lõpetas ta Riia Vaimuliku Seminari teise järguga. Esimesed tööaastad möödusid kõstriametis eri paikades. Pärast abiellumist vaimulikutütrega pühitseti Mihhail 1. jaanuaril 1900. a preestriks. Tema esimeseks koguduseks sai Võrumaa Laanemetsa kogudus. Suure innuga asus ta oma kogudust teeni-

ma, hoolitsedes kirikulaulu eest, pidades sügavasisulisi jutlusi, tegeledes kooliga ja aidates vaestel inimestel palvekirju koostada. 1905. aasta. ärevatel aegadel astus isa Mihhail välja ebaõiglaselt surmamõistetute kaitseks. 1908. a viidi isa Mihhail üle Nõo kiriku vaimulikuks. Siin kogus ta annetusi pühakoja sisustamiseks ja kaunistamiseks.

1910. a määrati isa Mihhail Tartumaa I ringkonna praostiks. Aastatel 1915–1916 a. oli ta Rõngu koguduse preestriks.

Alates 1916. a kuni märtrisurmani teenis isa Mihhail Tartu Jumalaema uinumise kogudust. Tema sügav vaimuelu, tugev iseloom ja ohvri-meelsus olid põhjused, miks koguduse palvetele vastu tulles kinnitas piiskop Platon ta 15. juunil 1918. a koguduse esipreestriks. Sellesse ametisse astus ta raskel ja keerulisel ajal. Valitsev ainepuudus viis selleni, et preestrid ei saanud enam riigikassast palka, üksteise järel lahkusid köstrid. Nappis toiduaineid, tuli hankida vahendeid vaimulike ja pühakoja ülalpidamiseks. Hoolt nõudis ka püha Issidori kihelkonnakool, mille tarvis oli vaja leida õpetajaid. Suurt koolimaja oli raske hooldada ja kütta. Kõiki neid raskusi kandis isa Mihhail vaikselt ja kurtmata, pidades kauneid jumalateenistusi ja hingestatud jutlusi. Samal ajal täitis ta ka praosti ülesandeid. Samal ajal ilmutas ennast isa Mihhaili luuleanne. Ka oma jutlused pidas ta viimastel aegadel luulevormis, heites kõrvale jutluse traditsioonilise ülesehituse. See lubas tal erilisel läheneda oma koguduse liikmetele. Nendes värssjutlustes puudusid peen vorm ja harjumuspärased riimid, kuid sellele vaatamata õhkub tema värssidest lihtsust ja loomulikkust, sügavat usku ja siirust. Tema luule oli tihedalt seotud evangeeliumi lugemistega. Tema looming õpetas panema kogu lootuse Jumalale.

1918. a novembris vahetus saksa okupatsioon enamlaste võimuga. Üsna pea algasid tagakiusamised ja repressioonid – keelati jumalateenistuste pidamised, vahistati vaimulikke ja teisi kõrgematel kohtadel seisvaid linnakodanikke.

2. jaanuaril vahistati Eestimaa piiskop Platon. See teade mõjus isa Mihhailisse sedavõrd masendavalt, et ta tahtis kohe minna ja ennast piiskopi asemele vangi pakkuda. Ta veetis palavikulised päevad ja lõpetas kiiremad teenistusasjad ning oli valmis komandandi juurde minema. Pühapäeval, 5. jaanuaril vahistati ta Jumalaema Uinumise kiriku altaris, süüdistatuna jumalateenistuste pidamise keelu rikkumises.

Vangistuses veedetud kümme päeva olid täis alandusi ja mõnitusi, muret perekonna ja koguduse pärast. Suurim lohutus selles olukorras oli jagada saatust piiskop Platoni ja isa Nikolai Bežanitskiga.

Saabus püha piiskop Basilius Suure mälestuspäev ja Issanda ümberlõikamise püha. Kambrisse sisenes komissar ja hüüdis piiskop Platoni nime, käskides tal järgneda. Varsti kostus keldrikorruselt summutatud laske.

Isa Mihhail kuulis neid pauke ja teadis juba järgnevat. Ta ootas järjekorda, nähes end vaimusilmas teenimas Kristuse Kuningriigis igavest liturgiat Jumalale.

Püha preestermärter Nikolai Bežanitski sündis 14. detsembril 1859. a Tartumaal Sangaste kihelkonnas preestri perekonnas. Peres oli viis poega, kellest kõigist said preestrid.

1881. a lõpetas Nikolai Riia Vaimuliku Seminari. Kahe aasta pärast abiellus Nikolai preestri tütreaga.

Vaimulikuteenistust alustas ta 1883. a Varnja külakoguduses Peipsi ääres. Kahe aasta pärast viidi isa Nikolai üle Kergu kogudusse. Aastatel 1891–1904 teenis ta Võru kogudust, kuni 1908. a Viljandis ja seejärel kuni märtrisurmani Tartu püha Jüri kogudust.

Teenistuspaikade sagedasele vahetumisele vaatamata kiindus isa Nikolai kogu hingest oma kogudustesse, võitis kiiresti koguduseliikmete poolehoiu ja elas raskesti üle järjekordset lahkumist.

Isa Nikolai omakasupüüdmatu teenimine eri kogudustes ja Viljandi vanglas oli kõigile heaks eeskujuks. Tänu tema aktiivsusele said mitmed asjad korraldatud: Võrus ehitati uus kahekordne kogudusekooli abihoone, Viljandis korraldati abikoolide õpetajate kursused, hangiti tasuta lõunasöök Kergu kooli õpilastele jne.

1905–1906. a revolutsiooniliste sündmuste keerisesse olid sattunud paljud süütud inimesed. Nende vabastamise eest seisis isa Nikolai, kuigi see oli seotud riskiga ise mittesoovitud isikute nimestikku sattuda. Nõnda seisis ta mitmete inimeste elu eest ja päästis nad kindlast surmast. Tartus hüüti isa Nikolaid „tudengite isakeseks”, sest ta laulatas vaeseid tudengeid ja ristis nende lapsi tasuta nõudmata.

Saabus rahutu 1918. aasta. Isa Nikolai perekond oli sõja eest sõitnud Gruusiasse Tbilisi linna. Pingelisest elust varahall isa Nikolai elas üksi

Tartus, teenides püha Jüri kogudust. Võimu haaranud enamlased kuulutasid kõik mõisnikud ja vaimulikud väljaspool seadust olevaiks. Jumalateenistuste pidamine keelustati surma ähvardusel. Kõik vaimulikud sunniti Tartust lahkuma. Õigeusu vaimulikud sellele käsule ei allunud. Võeti vastu kogu kirikuvara konfiskeerimise otsus. Isa Nikolai sai loa jääda linna veel kuni 20. jaanuarini, kuid juba järgmisel päeval ta vahistati süüdistatuna loata jumalateenistuse pidamises. Ta viidi Krediidikassa keldrisse, kus olid juba ees tema kaaskannatajad piiskop Platon, isa Mihhail, isa Aleksander Brjantsev ja ülemdiakon Konstantin Dorin. Piinarikas vangistus kitsas kambriks, kus polnud ruumi istudagi, kujunes lühikeseks. 14. jaanuari hommikul kutsuti isa Nikolai kambriks välja ja viidi madalasse keldriruumi, kus ta võttis vastu oma märtrisurma. Apostel Johannes kirjutab oma 1. kirjas: „Armastuses ei ole kartust, vaid täiuslik armastus ajab kartuse välja.” Isa Nikolai hukkimine sai kogu Kiriku triumfiks, Tõe võidukäiguks, olles apostli sõnade elavaks tõestuseks.

Püha preestermärter

Vassili Solovski ja tema kaaskannataja Stefan

Mälestuspäev 12. jaanuar

Vassili Solovski sündis 30. 01. 1870. a Pihkvamaal Medovos. Tema isa Joann Solovski oli õigeusu preester, preestriteks said ka Vassili vennad. Lõpetanud Pihkva vaimuliku seminari, abiellus ta Maria Bellavinaga (1873–1946). Neile sündis 8 last – 7 tütart (Nadežda, Maria, Veera, Aleksandra, Olga, Niina, Jevgenia) ja kauaoodatud poeg Mihhail. Peale preestripühitust 19. 06.1894. a määrati ta teenima Saatse püha Paraskeva kogudust.

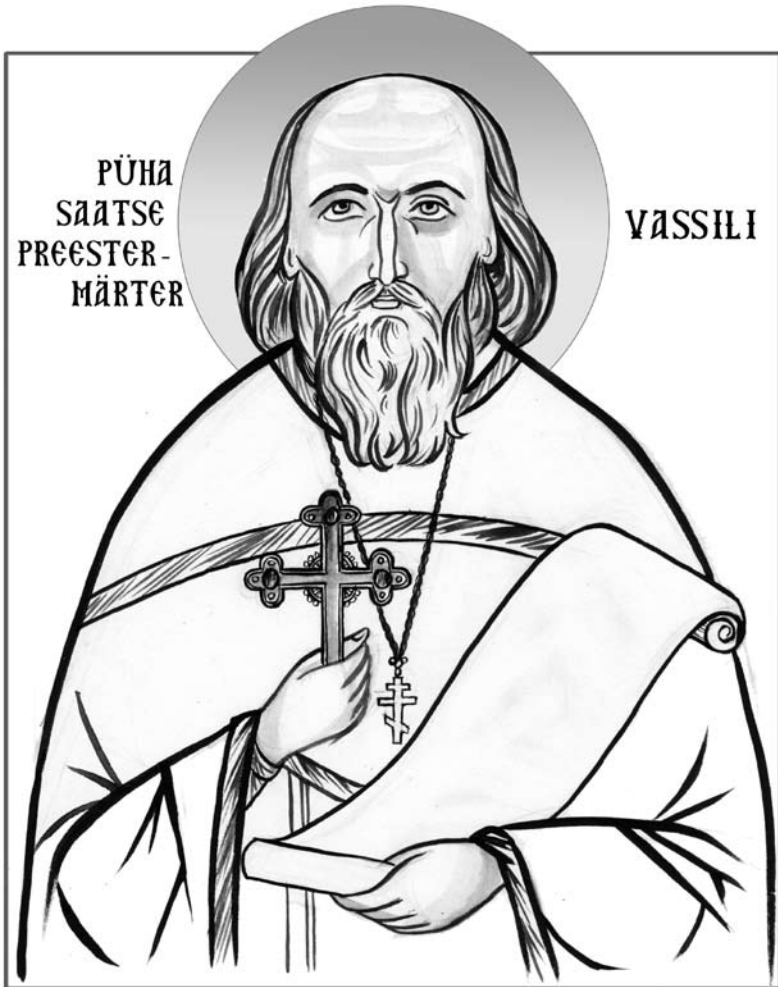
Isa Vassili tegi palju ära koguduse arendamiseks – tõi kohalikku külaellu huvi hariduse vastu, mis parandas rahva käitumist ja ellusuhtumist. Hoole ja armastusega pidas ta oma preestriametit, tuli rahvale paljudes asjades vastu. Tema kodus oli suur raamatukogu, mida said kasutada

nii külaelanikud kui ka kohalik kool, mis avati tema teenimise ajal 1895. a. Tema eestvõtmisel remonditi 1900. a põhjalikult Saatsse kirik, surnuaed ümbritseti kivist müüriaga – iga koguduseliige pidi Saatsesse tulekul tooma selle jaoks munakive. Isa Vassili rajas preestrimaja ümber suure viljapuuaia mesilastarudega, seal said peale oma laste mängida ka külalapsed. Isa Vassilit austati tema tähelepanelikkuse, aususe ja viisaka käitumise pärast. Oma perekonda armastas ta väga, näidates seda tegudes hoolitseva pereisana. Eriti ootas ta poja sündi, kellelega aga sai koos olla vähem kui kaks aastat.

1918. a lõpus kehtestas punavõim Setumaal terroripoliitika. Repressioonid tabasid ka Kirikut ja kirikuteenijaid kui enamlaste põhivaenlasi. Ka kohalike hulgas leidis inimesi, kes läksid kaasa enamlaste loosungiga, et usk on oopium rahvale. Ühel talveööl viidi 25 aastat Saatsse kogudust teeninud isa Vassili pere juurest kodust minema. Teda hoiti Petseris vangis koos teiste punaterrori ohvritega. Isa Vassili lohutas kaasvange ja sisendas neisse lootust. Eesti vägede Setumaale lähenedes hakkas nõukogude punavalitsusel kiire ja nad otsustasid kõige lihtsamal viisil vabaneda „vana korra esindajatest” ja „klassivaenlastest”. Isa Vassili Solovski lasti Petseri raudteejaama lähedal kohut pidamata maha 12. 01. 1919. a, süüks vaid see, et ta oli Kiriku teener. Temaga koos tapeti ka Saatsse kogudusevanem, Valdino külast pärit 49-aastane Stefan Grivonogov, kes on samuti maetud Saatsse surnuaiale, ja hulk teisi lugupeetud petserimaalasi.

Perele isa Vassili surmast ei teatatud, lesk sai sellest teada juhuslikult. Surnukeha leidis ta tänu headele inimestele ja tõi selle salaja Saatsesse. Kannatanute ihud mattis Saatsse kalmistule 25. 01. 1919. a munkpreester Joann (Bulin, hilisem piiskop).

1941. a, kui nõukogude armee hõivas taas Setumaa, lasid kohalikud punased aktivistid isa Vassili haua pommiga õhku. Kirikuvastased lootsid haua hävitamisega kustutada ka preesteri igavest mälestust. Kuid raskustele vaatamata taastasid isa Vassili omaksed hiljem haua, mis asub Saatsse surnuaiavärvatest paremal vana puukiriku altari kohal.

Mälestuspäev 12. jaanuar, tropar 1. viisil

Laulgem, kõik usklikud, ühel häälel Vassilile,/ aulisele hingekarjasele,/ kes oli väsimatu eestseisja/ Saatse lastele ja noortele./ Usu julguse sõjariistaga/ võitsid sa, püha isa,/ koos oma kaaslase Stefaniga ära õelate piinajate verejanu,/ saades nii Kiriku kõikumatuks alussambaks./ Au olgu Kristusele, kes ehib sind märtrikrooniga;/ au Temale, kes õnnistab meie maad, kastes seda sinu verega;/ au Temale, kes sinu palvete läbi vabastab meid/ kõigest selle maailma kurjusest ja vägivallast// ja heidab armu meie peale.

Palveteenistus pühale inimesele

- Diakon:* Õnnista!
- Preester:* Kiidetud olgu meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti.
- Lauljad:* Aamen.
- Lauljad:* Taevane Kuningas,/ Sa Trööstija, Sa tõe Vaim,/ kes Sa igas paigas oled/ ja kõike täidad./ Sina headuste allikas/ ja Eluandja,/ tule ja ela meie sees,/ ja puhasta meid kõigist pahedest // ja päästa meie hinged, oh Armuline.
(*paasaajal:* Kristus on surnuist üles tõusnud...)
- Diakon:* Jumal on Issand ja Tema on meile ilmunud, õnnistatud on see, kes tuleb Issanda nimel.
- Lauljad:* Jumal on Issand ja Tema on meile ilmunud, õnnistatud on see, kes tuleb Issanda nimel. (selle nädala viisil)
- Diakon:* Täna Issandat, sest Tema heldus kestab igavesti.
- Lauljad:* Jumal on Issand ...
- Diakon:* Ei ma sure ära vaid jään elama ja jutustan Issanda tegudest.
- Lauljad:* Jumal on Issand ...
- Diakon:* Kivi, mille hoonehitajad hülgasid, on saanud nurgakiviks. Issandalt on see sündinud ja on ime meie silmis.
- Lauljad:* Jumal on Issand ...
- Lauljad:* TROPAR (vastava päeva või pühaku)
- Vaimulikud:* Püha N. palu Jumalat meie eest.
- Lauljad:* Püha N. palu Jumalat meie eest.
- Vaimulikud:* Au olgu Isale, Pojale ja Pühale Vaimule
- Lauljad:* Nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.
- Lauljad:* Püha N. palu jumalat meie eest, sest meie tõttame hoolega sinu – kiire abimehe ja meie hingede eestpaluja juurde.
- Vaimulikud:* Püha N. palu Jumalat meie eest.
- Lauljad:* Püha N. palu Jumalat meie eest.
- Vaimulikud:* Au olgu Isale, Pojale ja Pühale Vaimule
- Lauljad:* Nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

Diakon: Väike ekteenia preestri lõpphüüdega: Sest Sina oled rahu Kuningas ja meie hingede Lunastaja ja Sulle, Isale, Pojale ja Pühale Vaimule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: KONDAK (vastava päeva või pühaku)

Diakon: Pangem tähele! Tarkus! Eellaul.

Lauljad: Kordavad eellaulu

Diakon: Salm

Lauljad: Eellaul

Diakon: Pool eellaulust

Lauljad: Teine pool eellaulust.

Diakon: Palugem Issandat.

Lauljad: Issand heida armu.

Preester: Püha oled Sina meie Jumal ja hingad pühades ja Sulle – Isale, Pojale ja Pühale Vaimule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti.

Lauljad: Aamen.

Diakon: Iga hingeline kiitku Issandat.

Lauljad: Iga hingeline kiitku Issandat.

Diakon: Kiitke Jumalat Tema pühas paigas, kiitke teda Tema aulises laotuses.

Lauljad: Iga hingeline kiitku Issandat.

Diakon: Iga hingeline

Lauljad: kiitku Issandat.

Diakon: Palugem Issandat Jumalat, et Ta meid kõlblikuks teeks püha evangeeliumi kuulma.

Lauljad: Issand heida armu! (3x)

Diakon: Kuulgem vaga meelega püha evangeeliumi lugemist.

Preester: Rahu olgu kõikidega!

Lauljad: Ja sinu vaimuga.

Preester: N. püha evangeeliumi lugemine.

Lauljad: Au sulle Issand, au sulle.

Diakon: Pangem tähele!

Preester: (loeb evangeeliumi, sama, mis hommikuteenistusel loetav)

Lauljad: Au sulle Issand, au sulle.

- Vaimulikud:* Püha N. palu Jumalat meie eest.
Lauljad: Püha N. palu Jumalat meie eest.
Vaimulikud: Au olgu Isale, Pojale ja Pühale Vaimule
Lauljad: Nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.
Lauljad: Püha N. palu jumalat meie eest, sest meie tõttame hoolega sinu – kiire abimehe ja meie hingede eestpaluja juurde.
Vaimulikud: Püha N. palu Jumalat meie eest.
Lauljad: Püha N. palu Jumalat meie eest.
Vaimulikud: Au olgu Isale, Pojale ja Pühale Vaimule.
Lauljad: Nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.
Diakon: Heida armu meie peale, Jumal, oma suurest heldusest, meie palume Sind, kuule meid ja heida armu!
Lauljad: Issand, heida armu! (3 x) iga palumise järel
Diakon: Meie palume veel meie ülipühitsetud metropoliidi N. (pühitsetud piiskopi N.) ja kõigi meie vendade eest Kristuses.
Diakon: Meie palume veel meie Jumalast kaitstud kalli kodumaa, tema valitsuse, kaitseväge ja rahva eest, et elaksime vaikset ja tasast elu jumalakartuses ja puhtuses.
Diakon: Meie palume veel Jumala teenija(te)le N. armu, elu, rahu, tervist, lunastust, armulikku külastamist, pattude andeksandmist ja mahakustutamist.
Kui tarvis, lisatakse palumised erivajaduste eest või loetakse palumine litaaniast:
 Meie palume veel, et Jumal hoiaks meie maad... (JTR lk. 22).
 Meie palume veel, et Issand Jumal kuuleks meie patuste palvehäält ja heidaks armu meie peale.
Preester: Kuule meid, Jumal, meie Lunastaja, Sina kõigi maailma otsade ja kaugel mere peal olivate lootus, ole armuline, Issand, ole armuline meile patustele ja halasta meie peale, sest Sina oled armuline ja inimesearmastaja ja Sulle, Isale, Pojale ja Pühale Vaimule anname meie au, nüüd, ikka ja igavesti.
Lauljad: Aamen.
Diakon: Toogem oma palved püha N. poole!
Lauljad: Püha N., palu Jumalat meie eest!
Preester: loeb vastava palve.

- Diakon:* Tarkus!
- Lauljad:* Önnista!
- Preester:* Kiidetud olgu Kristus meie Jumal igal ajal nüüd, ikka ja igavesti.
- Lauljad:* Aamen. Kinnita, Jumal,/ püha õiget usku ja kogu ristirahvast/
igaveseks ajaks!
- Preester:* Kõigepüham Jumalasünnitaja päästa meid!
- Lauljad:* Kes sa ülem oled kui keerubid ja palju ausam kui seeravid,
kes sa puhtaks neitsiks jäädes Jumal-Sõna ilmale töid,
sind, tõelist Jumalasünnitajat, austame meie.
- Preester:* Au Sulle, Kristus Jumal, meie lootus, au Sulle!
- Lauljad:* Au olgu Isale, Pojale ja Pühale Vaimule nüüd, ikka ja igavesti.
Issand heida armu. (3x)
Önnista!
- Preester:* *Lõppõnnistus:* Kristus, meie tõeline Jumal, heitku armu
meie peale oma kõigepuhtama Ema, meie vagade ja jumala-
kartlike isade, püha N. (*kellele palveteenistus peeti*) ja kõigi
oma pühade palvete pärast ning päästku meid kui hea ja
Inimesearmastaja.
- Lõpuks suudeldakse pühakuju ning lauldakse väike austus-
laul: *Meie kiidame...*

Kasutatud kirjandus:

- Suvanto, K.,* Pyhät ihmiset- esirukoilijamme, Joensuu, ONL 1998
Kumõš, Vladislav, Tartu uusmärtrid, Tallinn 2001
Kasanko, Aleksanteri, Taivaalliset suojelijamme, Kuopio, OKJ